

JURIDISKA FAKULTETEN

VID LUNDS UNIVERSITET

Josefine Linder

En stärkt aborträtt?

En rättslig analys av livsduglighetsbegreppet i dagens abortlagstiftning – Vilka fördelar och nackdelar finns med en grundlagskyddad aborträtt?

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet

30 högskolepoäng

Handledare: Titti Mattsson

Termin: HT23

Innehåll

Summary	4
Sammanfattning	5
Förord.....	6
Förkortningar.....	7
1 Inledning.....	9
1.1 Introduktion	9
1.2 Syfte och frågeställning.....	11
1.3 Metod och material.....	11
1.4 Forskningsläge.....	14
1.5 Avgränsningar	15
1.6 Definitioner.....	16
1.7 Disposition.....	16
2 Rätten till abort	18
2.1 Inledning.....	18
2.2 Den senaste tidens utveckling – några hållpunkter	18
2.2.1 Sverige.....	18
2.2.1.1 Förslag om en grundlagsskyddad aborträtt.....	18
2.2.1.2 Partiernas åsikt om aborträtten	18
2.2.1.3 Förslag om förändringar i abortlagstiftningen.....	19
2.2.2 Internationellt	20
2.2.2.1 USA	20
2.2.3 Europa	21
2.2.3.1 Frankrike.....	23
2.3 Aktuell medicinsk forskning på området	23
2.3.1 Artificiell livmoder.....	23
2.3.2 Embryomodeller.....	24
3 Svensk abortlagstiftning	25
3.1 Inledning.....	25
3.2 Lagstiftning som reglerar abort	25
3.3 Gränser för den fria aborträtten	25
3.3.1 Sen abort.....	26
3.4 Begreppet livsdugligt.....	27
3.4.1 Vad innebär begreppet livsdugligt?	27
3.4.1.1 Livsduglighet i förarbetena.....	27
3.4.1.2 Tolkningen inom hälso- och sjukvården	28
3.4.1.3 Övriga tolkningar.....	29

3.4.1.4 Rättsliga rådets bedömning av fostrets livsduglighet
30

3.5	Vad talar för att det föreligger ett behov av att se över begreppet livsdugligt i 3 § abortlagen?.....	31
4	Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter.....	33
4.1	Inledning.....	33
4.2	Allmänt om EKMR	33
4.2.1	Art. 2: Rätten till liv	34
4.2.2	Art. 8: Rätten till privat-och familjeliv	35
4.3	Ett ökat skydd för aborträtten genom EKMR och Europadomstolens praxis?	38
5	Skydd för aborträtten	39
5.1	Inledning.....	39
5.2	Är vi på väg att grundlagsstadga aborträtten som en reaktion på händelserna i USA?.....	39
5.3	Vad ser vi för trender i världen?.....	39
5.4	Hur kan en grundlagsstadgad aborträtt se ut i Sverige?	42
5.5	Abort som en mänsklig rättighet	45
5.5.1	Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter	46
5.6	Vilka argument talar för respektive emot att en grundlagsskyddad aborträtt kan stärka kvinnors rättigheter?	49
6	Analys och slutsats	55
6.1	Inledning.....	55
6.2	I vad mån kan en grundlagsskyddad aborträtt komma att stärka kvinnors rätt till abort?	56
6.3	Sammanfattande slutsats	57
	Källförteckning	59
	Rättsfallsförteckning	67

Summary

The subject of abortion has long been a controversial issue consisting of difficult legal and ethical questions. In 2021, Poland introduced new restrictive laws which severely restricts women's right to abortion. The verdict from the Supreme Court of the United States in the case of *Dobbs v. Jackson* in 2022 overturned the verdict of *Roe v. Jackson* from 1973 which ensured a right to abortion through the constitution. These events made the Swedish government appoint a committee to evaluate the possibility of introducing a right to abortion in the constitution.

The right to abortion in Sweden is secured through the abortion law. The abortion law statutes a right to abortion until the 18th week of pregnancy. After that permission is required from the Judicial Council whose practices allows late abortions up to the 22nd week of pregnancy if there are special reasons. A right to reproductive health, which often is considered to include abortion, is stipulated in several international conventions to which Sweden is a party.

The overall purpose of the essay is to analyze and discuss the government's proposal to introduce a right to abortion in the constitution. Furthermore, the concept of viability in the abortion law will be addressed. To achieve the purpose of this essay I will use the legal analytical method. The legal analytical method allows a broad analysis and the use of sources beyond the traditional legal sources.

The concept of viability in the abortion law is problematic because the concept regulates the time limit for late abortions. According to the preparatory work, the concept of viability should be interpreted based on the medical conditions that exist to save extremely premature babies to life. The limit for late abortions may be narrowed in the future as medical-technical developments make it possible to save fetuses earlier in the pregnancy. This fact risks restricting women's right to abortion in the future.

It does not appear to be straightforward introducing a right to abortion in the constitution. Furthermore, it is not possible to say with any certainty that it would lead to an increased protection of the right to abortion in Sweden. There is a risk that the proposal might result in a more restrictive right to abortion or that there will be no difference compared to today.

Sammanfattning

Abort har länge varit en kontroversiell fråga med svåra juridiska och etiska gränsdragningar. År 2021 införde Polen lagar som kraftigt begränsade kvinnors rätt till abort. Genom det uppmärksammade fallet *Dobbs v. Jackson* år 2022 togs den konstitutionellt skyddade aborträtten bort i USA. Dessa händelser ledde till att Sveriges regering år 2023 tillsatte en utredning gällande möjligheten att införa en grundlagsskyddad rätt till abort i regeringsformen.

Idag skyddas aborträtten i Sverige främst genom abortlagen. I lagen stadgas en rätt till abort fram till vecka 18+0. Därefter krävs tillstånd från Rättsliga rådet¹ vars praxis tillåter sena aborter fram till vecka 22+0 om det föreligger synnerliga skäl. Vidare stadgas en rätt till reproduktiv hälsa, som ofta anses omfatta abort, i flera internationella konventioner som Sverige är part till.

Uppsatsens övergripande syfte är att diskutera och problematisera regeringens förslag om att införa aborträtten i grundlagen. Vidare kommer abortlagens livsduglighetsbegrepp att behandlas. För att uppnå syftet med uppsatsen har jag använt mig av rättsanalytisk metod eftersom den tillåter en bred analys av rätten och möjliggör användning av källor utöver de traditionella rättskällorna.

Livsduglighetsbegreppet i abortlagen är problematiskt utifrån det faktum att begreppet reglerar tidsgränsen för sen abort. Enligt förarbeten till abortlagen ska livsduglighetsbegreppet tolkas utifrån de medicinska förutsättningar som finns att rädda extremt för tidigt födda barn till liv. Det innebär att gränsen för sena aborter kan komma att inskränkas i takt med att den medicin-tekniska utvecklingen gör det möjligt att rädda foster allt tidigare i graviditeten. Det riskerar i sin tur att inskränka kvinnors rätt till abort i framtiden.

Det framstår som komplicerat att införa en rätt till abort i grundlagen. Vidare går det inte att med säkerhet säga att det skulle medföra ett ökat skydd för aborträtten i Sverige. Det går inte heller att säkerställa att skyddet för aborträtten inte kommer att inskränkas genom regeringens förslag.

---

¹ Socialstyrelsens rättsliga råd.

Förord

Genom denna uppsats avslutar jag min tid vid juristprogrammet i Lund. En tid som kommit att påverka mitt liv på fler sätt än jag någonsin trodde. Det har varit roligt, utmanande och lärorikt. Tack vare min tid vid juristprogrammet och i Lund har jag träffat människor som berikar mitt liv dagligen.

Jag vill först och främst rikta ett stort, varmt tack till min handledare. Tack Titti för all stöttning, pepp, goda råd, synpunkter och input under arbetets gång.

Calle, tack för all pepp genom åren. Du har alltid fått mig att tro på mig själv!

Elin, tack för alla stunder vi delat, bra som dåliga. Vilken resa vi har gjort!

Vickan, tack för din glädje och positivitet som dagligen smittar av sig.

Vidar, du har lärt mig så mycket om vad som är viktigt i livet. Tack för att du har fått mig att ta välbehövliga pauser under uppsatsskrivandet och vara i nuet. (Vi alla vet att det är omöjligt att inte vara i nuet med en 1-åring...) Tack för att jag får äran att vara din moster.

Till min familj. Mamma och pappa, tack för att ni alltid stöttar mig och tror på mig i allt jag gör. Det är ovärderligt. Andreas, Elin och Elias. Tack för att ni står vid min sida och hejar på mig.

Slutligen, Niklas. Tack för att du vill dela ditt liv med mig. Tack för allt.

Nu ser jag med spänning fram emot vad framtiden har att erbjuda.

Josefine

Lund den 2 januari 2024

Förkortningar

CEDAW	The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women
Dir.	Direktiv
ECHR	The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms
EKMR, Europakonventionen	Den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter och grundläggande friheter
Europadomstolen	Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna
FN	Förenta nationerna
IVO	Inspektionen för vård och omsorg
JO	Justitieombudsmannen
Mot.	Motion
Prop.	Proposition
RF	Regeringsformen
RFSU	Riksförbundet för sexuell upplysning
Rättighetsstadgan	Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna
Rättsliga Rådet	Socialstyrelsens rättsliga råd
SBF	Svenska Barnmorskeföreningen
SFOG	Svensk Förening för Obstetrik och Gynekologi
SMER	Statens Medicinsk-Etiska Råd
SNF	Svenska Neonatalföreningen
SRHR	Sexual and Reproductive Health and Rights

SOM	Samhälle Opinion Medier
SOU	Statens Offentliga Utredningar
SRHR	Sexual and Reproductive Health and Rights
SVT	Sveriges television
UN	United Nations
WHO	World Health Organization, Världshälsoorganisationen

1 Inledning

1.1 Introduktion

Kvinnors rätt till säker och laglig abort är ett ämne som ständigt är aktuellt. Inom området sexuell och reproduktiv hälsa finns flera utmaningar i dagens samhälle. Frågor om abort är etiskt och moraliskt känsliga både i Sverige och internationellt. Sverige har länge arbetat för att stärka kvinnors rätt till sexuell och reproduktiv hälsa.²

Från 1200-talet fram till 1900-talet var abort förbjudet i Sverige. Det medförde att många kvinnor dog eller drabbades av allvarliga hälsoproblem som följd av illegala aborter.³ Abortförbudet fanns kvar fram till år 1938 då Sveriges första abortlag infördes. Utgångspunkten för denna lag var att fostret gavs ett rättsskydd på grund av livets okränkbarhet och att abort som huvudregel var förbjudet med ett fåtal undantagsfall.⁴ På grund av abortförbudet i Sverige reste svenska kvinnor på 1960-talet till Polen för att genomgå aborter. Först år 1974 kom en ny *abortlag (1974:595)* i Sverige där utgångspunkten istället var att abort blev tillåtet fram till graviditetsvecka 18. Lagen antogs med två tredjedelars majoritet i riksdagen.⁵ Förändringen från 1938-års abortlag grundade sig i den ändrade synen på kvinnan och hennes rätt till självbestämmande.⁶

Abortlagen från 1974 är fortfarande gällande i Sverige. Utgångspunkten är att kvinnans personliga integritet och rätt till självbestämmande har ett starkt skydd i lagen och ges företräde framför fostrets intressen, i början av graviditeten.⁷ Lagen ger kvinnor rätt till abort till och med graviditetsvecka 18. Rätten till fri abort innebär att varje kvinna har en lagstadgad rätt att få en abort utförd utan att behöva ange något skäl.⁸ Efter vecka 18 finns möjlighet att genomgå en så kallad sen abort.⁹ Det krävs dock i dessa fall att Socialstyrelsens rättsliga råd finner att det föreligger *synnerliga skäl* för abort och godkänner åtgärden. Ett exempel på synnerliga skäl kan vara att fostret har diagnostiserats med en allvarlig fosterskada.¹⁰ Sveriges abortlag saknar en övre tidsgräns då abort blir förbjudet, i stället ska bedömningen utgå från lagtexten som stadgar att det är förbjudet att abortera ett livsdugligt foster.¹¹ Det är således Rättsliga rådets praxis som avgör den övre gränsen för abort, vilken för

---

² Zillén (2023) s. 404.

³ SOU 2005:90 s. 38.

⁴ SOU 1989:51 s. 10.

⁵ Bergman, Ylva, Riksförbundet för sexuell upplysning, <www.rfsu.se/vad-vi-gor/i-sverige/fragor-vi-jobbar-med/ratten-till-abort/abortrattens-historia/60-talet-riskera-fangelse-for-abort-i-polen/> (besökt 20.11.2023).

⁶ Bygdeman (2018) SFOG s. 6.

⁷ Prop. 1994/95:142 s. 43 f.

⁸ 1 § abortlagen.

⁹ 3 § abortlagen.

¹⁰ Prop. 1974:70 s. 68 f.

¹¹ 3 § 2 st. abortlagen.

närvarande har satts till vecka 21+6.¹² På det sättet är Sveriges abortlagstiftning genom sin utformning mer restriktiv än flera andra abortlagstiftningar som tillåter abort fram till vecka 24.¹³

I en del länder pågår det en tillbakagång vad gäller kvinnors rättigheter till abort, med konsekvenser som att kvinnor avlidit av olagliga, osäkra aborter.¹⁴ I USA har domen *Dobbs v. Jackson*,¹⁵ hädanefter *Dobbs*, upphävt det konstitutionella skyddet för aborträtten vilket innebär att delstaterna nu har rätt att förbjuda abort. I Europa har Polen infört en ny lagstiftning som förbjuder abort utom i undantagsfall som exempelvis vid incest. På grund av den senaste tidens utveckling mot en mer restriktiv syn på abort i delar av världen har den svenska regeringen tillsatt en kommitté som ska utreda huruvida rätten till abort bör grundlagsskyddas genom 2 kap. *regeringsformen* (1974:152), *RF*.¹⁶ Regeringen menar att det pågår en ”global tillbakagång” vad gäller kvinnors rättigheter.¹⁷ Vidare anser regeringen att dagens abortlagstiftning inte utgör ett tillräckligt starkt skydd med ”hänsyn till den påverkan och inbörd som bland annat en oönskad graviditet kan ha för den gravida och den gravidas kroppsliga integritet.”¹⁸ Enligt nuvarande statsminister Ulf Kristersson är det en viktig signal att aborträtten får det starkaste skyddet i Sverige. Kristersson menar att det finns flera funktioner med att slå fast aborträtten i grundlagen. Dels ger det rätten till abort ett starkt skydd, dels visar det på vilka värderingar vi har i Sverige.¹⁹ ”Staten måste garantera alla kvinnor effektiv, säker och lika tillgång till rätten att frivilligt avsluta sin graviditet. Det handlar om rätten till sin kropp, om kvinnors makt över sitt liv och om rätten till sin framtid.”²⁰

Elisabeth Rynning har, inom ramen för sitt ämbete som chefsJO, påtalat behovet av att se över abortlagstiftningen efter en händelse där ett aborterat foster visat livstecken vid framfödandet.²¹

Även inom hälso- och sjukvården har det påtalats ett behov av en stärkt reglering. Kristina Gemzell Danielsson, professor i obstetrik och gynekologi, anser att dagens abortlagstiftning är föråldrad vilket innebär risker för

---

¹² Smer (2019) s. 54.

¹³ Gemzell Danielsson, Sjuka Fakta Podcast.

¹⁴ Kristersson, Expressen, <<https://www.expressen.se/debatt/nu-ska-ratten-till-abort-skyddas-i-grundlagen/>> (besökt 07.11.2023).

¹⁵ Supreme Court of the United States, *Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization*, No 19-1392, (June 24, 2022).

¹⁶ Dir. 2023:83 s. 5.

¹⁷ Kristersson, Expressen, <<https://www.expressen.se/debatt/nu-ska-ratten-till-abort-skyddas-i-grundlagen/>> (besökt 07.11.2023).

¹⁸ Dir. 2023:83 s. 5.

¹⁹ Kristersson, Expressen, <<https://www.expressen.se/debatt/nu-ska-ratten-till-abort-skyddas-i-grundlagen/>> (besökt 07.11.2023).

²⁰ Kristersson, Expressen, <<https://www.expressen.se/debatt/nu-ska-ratten-till-abort-skyddas-i-grundlagen/>> (besökt 07.11.2023).

²¹ JO beslut 2019-09-17, dnr 7035-2017.

kvinnors hälsa. Begränsningarna i abortlagen medför att aborter fördröjs vilket innebär ett mer riskfyllt abortingrepp. Hon kommenterar vidare att avslagen från Rättsliga rådet har fördubblats de senaste åren vilket, enligt henne, är en oroande utveckling. De ansökningar som avslås gäller de kvinnor som har sökt på grund av sociala skäl, kvinnor som söker på grund av medicinska skäl får alltid godkänt.²²

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med mitt examensarbete är att analysera och problematisera regeringens förslag att grundlagsskydda aborträtten²³ och vilken skillnad det skulle kunna innebära för kvinnors rättigheter jämfört med om nuvarande abortlagstiftning bibehålls. Vidare har uppsatsen som syfte att problematisera livsduglighetsbegreppet i 3 § abortlagen. Fokus i uppsatsen är den övergripande frågeställningen i *vad mån en grundlagsskyddad aborträtt i Sverige kan komma att stärka kvinnors rätt till abort*.

För att uppnå syftet med denna uppsats ämnar jag besvara följande frågeställningar utöver min ovanstående övergripande frågeställning i *vad mån en grundlagsskyddad aborträtt i Sverige kan komma att stärka kvinnors rätt till abort?*

- Vad talar för att det föreligger ett behov av att se över begreppet livsdugligt i 3 § abortlagen?
- Vilka argument talar för respektive emot att en grundlagsskyddad aborträtt kan stärka kvinnors rättigheter i praktiken?

1.3 Metod och material

Jag har valt att använda mig av rättsanalytisk metod då mitt syfte med uppsatsen är att analysera och problematisera vad som talar för och emot en grundlagsstiftning av aborträtten. För att uppnå syftet med min uppsats har jag behövt använda mig av källor utöver de traditionella rättskällorna. Den rättsanalytiska metoden tillåter användningen av källor som normalt sett inte anses falla inom de traditionella rättskällorna, varför metoden passar för mitt syfte med denna uppsats.²⁴ Exempel på material som tillåts inom den rättsanalytiska metoden är tidningsartiklar, praxis från underrätterna och myndighetsföreskrifter.²⁵ Sådana källor bör dock hanteras med viss försiktighet eftersom exempelvis artiklar kan vara vinklade utifrån författarens egen agenda eller syfte med texten. Eftersom den medicinska rätten på många sätt är

---

²² Sveriges Kvinnoorganisationer, <<https://sverigeskvinnoorganisationer.se/lunchwebbinarium-vad-innebar-det-att-grundlagsskydda-abortratten/>> (besökt 09.11.2023).

²³ Dir. 2023:83.

²⁴ Sandgren (2021) s. 53.

²⁵ Sandgren (2021) s. 54.

tvärvetenskaplig blir det nödvändigt att använda sig av källor som traditionellt sett inte anses omfattas av de klassiska rättskällorna, exempelvis rapporter och litteratur inom den medicinska vetenskapen. Källor från den medicinska vetenskapen är nödvändig för förståelsen av uppsatsen eftersom rätten till abort både är en juridisk och en medicinsk fråga. Dessa källor bör dock hanteras med viss försiktighet eftersom jag personligen saknar kunskap inom området.

Den rättsanalytiska metoden är, enligt Sandgren, friare än den klassiska rättsdogmatiska metoden där målet är att fastställa gällande rätt. Även inom den rättsanalytiska metoden finns utrymme för att fastställa gällande rätt, som ett steg på vägen mot att kunna analysera och kritisera rätten. Med en rättsanalytisk metod utgår författaren från att det saknas ”rätta svar” på rättsliga problem. Metoden har sin grund i rättsrealismen vars grund är att det finns flera svar på ett rättsligt dilemma som alla är legitima. En rättsanalytisk metod tillåter även värderingar som infallsvinkel, exempelvis en feministisk utgångspunkt.²⁶

För att besvara min första frågeställning har jag främst använt mig av förarbeten till abortlagen för att klargöra bakgrunden till begreppet livsdugligt. Av dessa kan nämnas propositionen till nuvarande abortlag, prop. 1974:70 Kungl. Maj:ts proposition med förslag till abortlag mm samt prop. 1994/95:142 Fosterdiagnostik och abort.

JO beslut 2019-09-17, dnr 7035-2017 är en källa av särskild betydelse då det behandlar problematiken kring dagens abortlag bland annat begreppet livsdugligt. Livsduglighetsbegreppet behandlas i min första frågeställning, varför JO:s beslut är en relevant källa för denna uppsats.

Vidare har jag använt mig av Europadomstolens praxis för att utröna betydelsen av art. 8 och art. 2 i Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Europakonventionen, EKMR,²⁷ i relation till aborträtten. För att skapa en djupare förståelse har jag också använt mig av EU-rättsliga resolutioner.

Inför Dobbs-fallet inhämtades en amicus brief²⁸ av experter inom EKMR som jag har använt mig av i denna uppsats. Amici curiae bestod av Basak Calt,²⁹

---

²⁶ Sandgren (2021) s. 53 ff.

²⁷ Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Rom 4 november 1950, SÖ 1952:35; se även lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

²⁸ En amicus brief är en skriftlig inlägga till domstolen innehållandes rättsliga argument och rekommendationer gällande ett specifikt mål från en grupp eller en person (amici curiae) som inte är en part i det aktuella målet.

²⁹ Professor of International Law and Co-Director, Centre for Fundamental Rights, The Hertie School, Berlin, Germany.

Fiona de Londras,³⁰ Sandra Freedman,³¹ Emily Jackson,³² Ruth Rubio Marin,³³ Rosamund Scott³⁴ och Sally Sheldon³⁵. Detta anser jag är en relevant källa eftersom författarna är högt utbildade inom sina respektive expertområden inom juridik. Deras uttalande bör därför tillmätas viss tyngd. Det som ska beaktas är att deras yttrande inhämtades av Jackson Women's Organization, vilket innebär att det som framkommer mest troligt är till fördel för en liberal aborträtt. För att öka trovärdigheten har jag gått igenom de rättsfall som *Amici curiae* hänvisar till och använt mig av dessa som primärkällor då det varit möjligt.

Vidare har jag använt mig av källor som en podcast³⁶ med Kristina Gemzell Danielsson och ett webinarium från Sveriges Kvinnoorganisationer. I webinariet med titeln "Vad innebär det att grundlagsskyddade aborträtten?" diskuterades frågan av experter från olika professioner. Exempelvis deltog Kristina Gemzell Danielsson, överläkare och professor i obstetrik och gynekologi vid Karolinska institutet och Patrick Bremdal, docent i konstitutionell rätt vid Uppsala universitet. Ytterligare en källa jag har använt mig av är en rapport från Statens medicinsk-etiska råd, Smer.³⁷ Vad gäller ovanstående källor är det viktigt att beakta att det kan finnas personliga åsikter samt olika perspektiv på frågan, således bör källorna hanteras med detta i åtanke. Kristina Gemzell Danielsson har arbetat länge med abortvård och är professor inom området, dock saknar hon juridiska kunskaper vilket bör beaktas. Jag anser dock att det är intressant och relevant att ta med denna källa eftersom frågan inte bara påverkar jurister utan även hälso- och sjukvårdspersonal.

För att undersöka hur aborträttigheter ser ut på andra ställen i världen har jag använt mig av nyhetsartiklar från exempelvis Amnesty. Vidare har jag hämtat information på världshälsoorganisationens och FN:s hemsida.

Från doktrinen har jag främst använt mig av texter från Kavot Zillén eftersom hon har bidragit med mycket forskning inom området. *Medicinsk rätt* av Kavot Zillén, Titti Mattsson och Santa Slokenberga är litteratur som särskilt kan nämnas. Även Zilléns kapitel *Kvinnors rätt till sexuell och reproduktiv hälsa i en utmanande tid i: Festskrift till Elisabeth Rynning Integritet och rättssäkerhet inom och bortom den medicinska rätten* har varit en intressant och användbar källa.

---

³⁰ Professor of Global Legal Studies, Birmingham Law School, University of Birmingham, UK.

³¹ Professor of the Laws of the British Commonwealth and the USA, Oxford University, Oxford, UK.

³² Professor of Law, London School of Economics, London, UK.

³³ Professor of Constitutional Law, Universidad de Sevilla, Seville, Spain.

³⁴ Professor of Medical Law and Ethics; Director, Centre of Medical Law and Ethics, King's College London, London, UK.

³⁵ Professor of Law, Kent Law School, University of Kent, UK.

³⁶ Sjuka Fakta Podcast.

³⁷ Smer (2019).

1.4 Forskningsläge

Kvinnors rätt till abort är ett ämne som är väl omskrivet och omdebatterat inom juridiken såväl som den allmänna debatten.

Elisabeth Rynning tidigare professor i medicinsk rätt vid Uppsala universitet 2003 – 2012, justitieråd vid Högsta förvaltningsdomstolen 2012 – 2016 och chefsjustitieombudsman 2016 – 2021, har skrivit flera betydande texter inom området medicinsk rätt. Rynning har bland annat behandlat sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, ett område inom den medicinska rätten som omfattar familjeplanering och abort.³⁸ Hon har vidare inom ramen för sitt uppdrag som JO, kritiserat dagens abortlagstiftning eftersom det inte råder enighet kring tolkningen av livsduglighetskriteriet, vilket kommer att diskuteras i avsnitt 3.4.³⁹

Kavot Zillén, docent i Offentlig rätt vid Stockholms universitet⁴⁰ skrev sin avhandling om religionsfrihetsfrågor för hälso – och sjukvårdspersonal bland annat vad gäller religions- och samvetsfrihet vid abort.⁴¹ Hon har intresserat sig för reproduktiv hälsa och skrivit flertalet artiklar på området. Nyligen har hon skrivit en artikel på Lunds universitets Health Law Blog Sweden om regeringens förslag att införa en grundlagsskyddad aborträtt.⁴²

Det saknas konstitutionellt skydd för aborträtten i världen i dagsläget. Sverige och Frankrike är i skrivande stund de enda länder som utreder möjligheten att införa en rätt till abort i konstitutionen. Det saknas erfarenheter kring konsekvenser av en sådan lagstiftning, hur en sådan rätt ska utformas och på vilket sätt en sådan rättighet bör införlivas. Det bidrar till att jag tycker att det är ett viktigt och intressant ämne att belysa. I USA fanns tidigare ett konstitutionellt skydd för aborträtten genom rättsfallet Roe v. Wade. Det har dock upphävts genom Dobbs v. Jackson och därmed finns inte längre ett konstitutionellt skydd för aborträtten i USA. Det skydd som tidigare fanns fastslogs genom rättspraxis, således fanns inte en tydligt stadgad rättsregel så som föreslås i Sverige och Frankrike. På grund av detta saknas således tidigare forskning inom ämnet varför jag anser att följande uppsats är av relevans för att lyfta fram de svåra juridiska och etiska avvägningar som kan aktualiseras.

---

³⁸ Zillén (2023) s. 403 f.

³⁹ JO beslut 2019-09-17, dnr 7035-2017.

⁴⁰ Stockholms universitet, <<https://www.su.se/profiles/kazi9214-1.316360>> (besökt 29.12.2023).

⁴¹ Zillén, Kavot, ”Hälso – och sjukvårdspersonalens religions- och samvetsfrihet – En rättsvetenskaplig studie om samvetsgrundad vägran och kravet på god vård”, Diss., Uppsala universitet, 2016.

⁴² Zillén, Health Law Blog Sweden, <<https://healthlawswe-den.blogg.lu.se/2023/11/03/sveriges-markering-mot-den-begransade-ratten-och-tillgangen-till-abort-i-varlden/>> (besökt 29.11.2023).

1.5 Avgränsningar

Fokus i denna uppsats är abortlagens livsduglighetsbegrepp och möjligheten att grundlagsskydda aborträtten. För att möjliggöra en djupare analys kommer följande avgränsningar göras.

Min uppsats berör två direktiv från regeringen som rör abortlagstiftningen. *Direktiv 2023:89 Förändringar i abortlagstiftningen*, behandlar bland annat språket i abortlagen vilket jag kommer att behandla i uppsatsen genom livsduglighetsbegreppet. Vidare behandlar direktivet möjligheten att utföra en abort i hemmet och att ge barnmorskor förskrivningsrätt för aborttabletter. Detta kommer dock inte att behandlas i uppsatsen. *Direktiv 2023:83 Några frågor om grundläggande fri – och rättigheter*, redogör bland annat för ett förslag om att grundlagsstadga aborträtten i regeringsformen, vilket kommer att behandlas i uppsatsen.

Det finns många intressanta aspekter och perspektiv som relaterar till ämnet kvinnors rätt till abort vilket tyvärr innebär att det saknas möjlighet för mig att gå igenom alla i denna uppsats. Ett exempel, som inte behandlas i denna uppsats, är de juridiska och etiska frågorna rörande regleringen av fosterdiagnostik.

I Sverige har abortfrågan varit uppe till diskussion flertalet gånger. Förekomsten av abortvägran bland hälso- och sjukvårdspersonal på religiösa grunder har väckt svåra frågor inom juridiken, något som inte kommer att behandlas i denna uppsats. En annan intressant fråga som inte kommer att behandlas i denna uppsats är tvångsvård av gravida missbrukare. Jag kommer inte heller att gå in på diskussionen rörande de metoder som används vid sena aborter.

Ytterligare intressanta aspekter rörande reproduktiv hälsa som inte kommer att behandlas i denna uppsats är abort vid flerfödsel, diskussionen om fetucid⁴³ och den allmänna diskussionen huruvida abort bör vara tillåtet. Jag är av den bestämda uppfattningen att rätten till abort är ytterst viktigt i ett modernt samhälle.

Diskussionen om när livet börjar är svår och omdebatterad utifrån flera aspekter som religion, etik, moral, juridik och medicin. Av den anledningen kommer jag inte att beröra fostrets rätt till liv eller när livet ska anses börja i min uppsats utöver en kort redogörelse för art. 2 EKMR. Art. 2 EKMR berörs för att öka förståelsen för betydelsen EKMR har för aborträtten i Sverige.

Diskussionen vad gäller fosterskador och abort på grund av detta kommer inte att behandlas. Jag kommer inte heller beröra den etiska diskussionen gällande

---

⁴³ Fetucid innebär att en läkemedelsinjektion ges till fostret innan aborten inleds som medför att fostrets hjärta stannar.

huruvida det är rätt eller fel att abortera bort ett foster enbart på grund av att fostret eventuellt kan komma att lida av en funktionsnedsättning.

Fokus kommer att ligga på svensk gällande rätt med en del utblickar på övriga världen. Jag har valt att fokusera på den svenska lagstiftningen eftersom uppsatsen utgår från direktivet med ett förslag om att grundlagsstadga rätten till abort i Sverige. Eftersom förslaget har grundat sig i den senaste tidens utveckling har jag valt att ta med viss information om hur utvecklingen kring abort ser ut internationellt sett. I direktivet nämns främst USA och rättsfallet Dobbs samt Polen, varför dessa är av intresse för uppsatsen. Jag har också valt att ta med information om det land utöver Sverige som har diskuterat möjligheten att införa abort i grundlagen, Frankrike.

Vad gäller avsnittet angående aktuell forskning på området så som embryo-modeller och artificiella livmödrar kommer detta enbart att analyseras i relation till abortlagstiftningens framtid. Jag kommer inte att behandla de etiska diskussionerna och lagstiftning rörande detta.

Jag kommer vidare att inhämta viss information från folkrätten men det är inte på något sätt uttömmande. Vad gäller europarätten kommer jag att fokusera på art. 2 och art. 8 EKMR.

1.6 Definitioner

Sen abort – Abort som utförs efter vecka 18.⁴⁴

För tidigt födda barn – Barn som föds före vecka 37.

Extremt för tidigt födda barn – Barn som föds före vecka 28.⁴⁵

1.7 Disposition

Uppsatsen inleds i *kapitel ett* med ett inledande avsnitt om ämnet och en kort bakgrund. Därefter stadgas syfte och frågeställningar, metod och material, forskningsläge, avgränsningar, definitioner och slutligen disposition.

I *kapitel två* redogörs för abort i en bred kontext med en utblick i världen och aktuell forskning på området. Detta görs för att introducera läsaren till problematiken och ta upp ämnen som kommer att diskuteras och analyseras i det avslutande kapitlet. Således kommer jag inte att behandla någon frågeställning i detta kapitel.

---

⁴⁴ 3 § abortlagen.

⁴⁵ 1177 Vårdguiden, <<https://www.1177.se/Halland/barn--gravid/att-skota-ett-nyfott-barn/for-tidigt-fodda-barn/>> (besökt 29.11.2023).

Kapitel tre redogör för gällande rätt med ett särskilt fokus på livsduglighetsbegreppet, som är centralt för uppsatsen. I kapitel tre kommer jag att behandla min första frågeställning.

Därefter redogör *kapitel fyra* för Europakonventionen för mänskliga rättigheter och praxis från Europadomstolen. Konventionen gäller som svensk rätt och har en särskild ställning i Europas rättsordning. Jag har valt att behandla EKMR i ett eget kapitel främst på grund av pedagogiska skäl då en redogörelse för EKMR blir omfattande. En fördel med att behandla EKMR i ett separat kapitel kan gå utöver analysen angående gällande rätt och göra en vidare analys av vilken påverkan EKMR kan komma att bidra med framöver på grund av dess rättspraxis.

I *kapitel fem* förs en diskussion om abort ur olika perspektiv så som mänskliga rättigheter. För att öka förståelsen görs en avgränsad utblick kring aborträtten ur ett globalt perspektiv. I kapitel fem behandlas uppsatsens andra frågeställning.

Uppsatsen avslutas i *kapitel sex* med analys och sammanfattande slutsats. Avslutningsvis behandlar jag uppsatsens övergripande syfte och frågeställning.

2 Rätten till abort

2.1 Inledning

I följande kapitel ämnar jag ta upp aktuell utveckling inom området rätten till abort. Jag kommer att övergripande gå igenom den senaste tidens utveckling vad gäller några olika länders inställning till rätten till abort. Vidare kommer jag att nämna lite om den medicinsk-tekniska utvecklingen inom närliggande områden som är relevanta för en diskussion om abortlagstiftningen eftersom den bidrar till att problematisera nuvarande lagreglering.

2.2 Den senaste tidens utveckling – några hållpunkter

2.2.1 Sverige

Rätten till abort är ett kontroversiellt och moraliskt känsligt ämne.⁴⁶ Möjligheten för kvinnor att få tillgång till en säker och laglig abort är av intresse för den enskilda kvinnan. Det är dock av intresse både för den enskilda kvinnan och för samhället att kvinnor kan planera sin familjebildning utifrån sina egna förutsättningar och möjligheter att kunna ta hand om ett barn.⁴⁷ En säker och laglig abortvård kan således motiveras, både utifrån den enskilda kvinnans perspektiv och utifrån ett större samhällsperspektiv.

2.2.1.1 Förslag om en grundlagsskyddad aborträtt

Som nämndes inledningsvis har Sverige öppnat upp för frågan om att införa en grundlagsskyddad rätt till abort i regeringsformen genom direktiv 2023:83: *Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter*. I direktivet tas rätten till skydd för den enskildes kroppsliga integritet upp. Rättigheten regleras i 2 kap. RF bland annat genom 5 § och 6 § 1 st. som stadgar en rätt till skydd mot kroppsstraff, påtvingat kroppsligt ingrepp och kroppsvisitation.⁴⁸ Det går att tolka resonemanget i direktivet som att skyddsintresset för kvinnan i abortsituationer grundar sig i skyddet för hennes kroppsliga integritet, vilken är grundlagsskyddad i 2 kap. RF.

2.2.1.2 Partiernas åsikt om aborträtten

Aborträtten är en grundläggande och fundamental rättighet för vårt fria samhälle – Ulf Kristersson⁴⁹

I en artikel i Expressen skriver bland annat Ulf Kristersson att det pågår en global tillbakagång gällande kvinnors rättigheter. Han menar att genom att slå

---

⁴⁶ Zillén (2023) s. 408.

⁴⁷ SOU 2005:90 s. 47.

⁴⁸ Dir. 2023:83 s. 4.

⁴⁹ Kristersson, <<https://www.expressen.se/debatt/nu-ska-ratten-till-abort--skyddas-i-grundlagen/>> (besökt 07.11.2023).

fast aborträtten i grundlagen, som är ”fundamentet för hela vårt rättsliga system, visar man vilka värderingar vi har i Sverige och det ”sätter upp robusta skyddsvallar kring rättigheter.”⁵⁰

Kristersson skriver vidare att ”En stark grundlag som skyddar individens fri- och rättigheter har alltid varit en viktig fråga för partier som på olika sätt hör till de liberala och konservativa idétraditionerna i politiken. Att skydda aborträtten i grundlagen går därmed hand i hand med till exempel skyddet av rättsstaten, av demokratin och av oberoende domstolar.”⁵¹

Sverigedemokraterna har tidigare gett uttryck för att vilja sänka gränsen för fri abort från vecka 18 till vecka 12. Motiveringen bakom förslaget var människolivets okränkbara värde. Sverigedemokraterna ansåg att gränsen vid vecka 18 inte var en rimlig avvägning mellan kvinnans och fostrets intressen. De menade att fostrets intresse skulle ges större utrymme i lagen genom att stadga en gräns för fri abort vid vecka 12.⁵² Kristdemokraterna har tidigare drivit frågan om samvetsfrihet, det vill säga att vårdpersonal skulle ges möjligheten att vägra delta i en abort på grund av sitt samvete.⁵³

Idag säger sig alla partier i riksdagen stå bakom aborträtten.⁵⁴ Enligt SOM-institutet är det endast 7 % av svenskar som ser positivt på en begränsad aborträtt.⁵⁵ Det innebär således att aborträtten inte kan anses vara särskilt hotad i Sverige.

2.2.1.3 Förslag om förändringar i abortlagstiftningen

Utöver direktiv 2023:83 har det lagts fram förslag om en modernisering av dagens abortlag. *Direktiv 2023:89: Förändringar i abortlagstiftningen*, ger en utredare uppgiften att bland annat utreda möjligheten att utföra medicinsk abort i hemmet, något som idag enbart får utföras på sjukhus eller annan sjukvårdsinrättning som Inspektionen för vård och omsorg, IVO, har godkänt,⁵⁶ samt att modernisera abortlagen språkligt.⁵⁷

Enligt regeringen finns det behov av att anpassa abortlagstiftningen till den medicinska utvecklingen och kvinnors behov samt stärka gravidas självbestämmande genom en modernisering av den aktuella lagstiftningen.

---

⁵⁰ Kristersson, Expressen, <<https://www.expressen.se/debatt/nu-ska-ratten-till-abort--skyddas-i-grundlagen/>> (besökt 07.11.2023).

⁵¹ Kristersson, Expressen, <<https://www.expressen.se/debatt/nu-ska-ratten-till-abort--skyddas-i-grundlagen/>> (besökt 07.11.2023).

⁵² Mot. 2017/18:1625.

⁵³ Mot. 2017/18:1308.

⁵⁴ Olsson, Runblom, Sveriges Radio, <<https://sverigesradio.se/artikel/alla-partier-vill-utreda-fragan-om-grundlagsskyddad-abortratt>> (besökt 07.12.2023).

⁵⁵ SOM-institutet (2022) s. 45.

⁵⁶ 5 § 2 st. abortlagen.

⁵⁷ Dir. 2023:89 s. 3.

Abortlagstiftningens syfte är att skydda den gravida kvinnans integritet och hennes rätt till självbestämmande.⁵⁸

2.2.2 Internationellt

Enligt FN:s kommitté för mänskliga rättigheter får inte restriktioner vad gäller aborträtten äventyra kvinnors liv och hälsa.⁵⁹ I mars 2022 gick världshälsoorganisationen ut med nya riktlinjer⁶⁰ om abort med syftet att skydda kvinnors hälsa och motverka de 25 miljoner illegala aborter som sker i världen varje år.⁶¹

2.2.2.1 USA

År 1910 var abort förbjudet i samtliga delstater i USA.⁶² År 1973 kom den banbrytande domen i fallet *Roe v. Wade*, hädanefter *Roe*.⁶³ Högsta domstolen i USA fastställde att rätten till abort utgjorde en väsentlig frihet som skyddades av rätten att ta beslut om familj, relationer och privatliv i konstitutionen.⁶⁴ Enligt domstolen utgjorde ett förbud mot abort under de första tre månaderna en kränkning av kvinnans rätt till personlig integritet.⁶⁵ Rätten till personlig integritet stadgas inte uttryckligen i grundlagen men har ansetts omfattas genom *Griswold v. Connecticut*.⁶⁶ Innan domen var abort totalt förbjudet i trettio delstater utan möjlighet till undantag.⁶⁷

Genom rättsfallet *Planned Parenthood v. Casey*⁶⁸ fastslog Högsta domstolen att abort inte får förbjudas så länge fostret inte kan anses kunna överleva utanför livmodern. Det skulle fastställas genom ett så kallat viability test.⁶⁹ Detta liknar den lagstiftning som vi har i Sverige gällande sena aborter, som stadgar att abort är förbjudet om fostret kan anses livsdugligt.⁷⁰ En sådan

---

⁵⁸ Dir. 2023:89 s. 3.

⁵⁹ United Nations Human Rights Committee, General comment No 36 on article 6: Right to life, CCPR/C/GC/36, p. 8.

⁶⁰ World Health Organization (2022).

⁶¹ World Health Organization (2022).

⁶² Amnesty, <<https://www.amnesty.se/aktuellt/abortratten-i-usa-genom-historien/>> (besökt 08.12.2023).

⁶³ U.S. Supreme Court, *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113 (1973).

⁶⁴ Center for Reproductive Rights, <<https://reproductiverights.org/roe-v-wade/>> (besökt 11.12.2023).

⁶⁵ Valguarnera, Norstedts Juridik, <<https://www.nj.se/nyheter/racker-ett-hjartslag-abort-fragan-i-texas-och-usas-federala-grundlag/>> (besökt 05.12.2023).

⁶⁶ U.S. Supreme Court, *Griswold v. Connecticut*, 381 U.S. 479 (1965).

⁶⁷ Amnesty, <www.amnesty.se/aktuellt/abortratten-i-usa-genom-historien/> (besökt 08.12.2023).

⁶⁸ U.S. Supreme Court, *Planned Parenthood of Southeastern Pa. v. Casey*, 505 U.S. 833 (1992).

⁶⁹ Valguarnera, Norstedts Juridik, <<https://www.nj.se/nyheter/racker-ett-hjartslag-abort-fragan-i-texas-och-usas-federala-grundlag/>> (besökt 05.12.2023).

⁷⁰ 3 § abortlagen.

praxis eller lagstiftning medför en rörlig abortgräns som kan påverkas av faktorer som den medicinska teknologiska utvecklingen.⁷¹

Nästan 50 år senare, i juni 2022, upphävde USA:s högsta domstol domslutet i Roe genom rättsfallet Dobbs v. Jackson Women's Health Organization.⁷² Den nya domen ger varje delstat en rätt att förbjuda abort⁷³ och i skrivande stund är det flera delstater som infört ny lagstiftning som stadgar att abort är förbjudet.⁷⁴

Inför förhandlingen i Dobbs inhämtades information angående den aktuella synen på aborträtten i Europa från amici curiae som bestod av juridikprofessorer i Europa med expertis inom EKMR.⁷⁵ Inledningsvis konstaterar amici curiae att Högsta domstolen i USA tidigare har tagit europeisk lagstiftning i beaktande och harmoniserat sin nationella lagstiftning med EKMR flertalet gånger.⁷⁶ Amici curiae anser att det vore att gå emot den allmänna uppfattningen om abort i Europa om domstolen väljer att ta bort den allmänna aborträtten i USA. USA skulle i sådana fall röra sig i motsatt riktning jämfört med Europa och majoriteten av andra demokratiska länder i världen som snarare öppnar upp för en större acceptans för aborträtten.⁷⁷

Man har uppskattat att mödradödligheten på grund av osäkra aborter per år kommer att öka med 21 % under andra året efter att förbudet mot aborter i USA har trätt i kraft.⁷⁸

2.2.3 Europa

Även i Europa sker förändringar inom aborträtten. Polen var ett av de första länderna i Europa med att införa en fri aborträtt i slutet av 1950-talet.⁷⁹ I januari 2021 ändrade Polen sin abortlagstiftning till att förbjuda abort. Abort kan endast medges efter en våldtäkt, incest eller då kvinnans liv är i fara.⁸⁰ I

---

⁷¹ Valguarnera, Norstedts Juridik, <<https://www.nj.se/nyheter/racker-ett-hjartslag-abort-fragan-i-texas-och-usas-federala-grundlag>> (besökt 05.12.2023).

⁷² U.S. Supreme Court, Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392 597 U.S. 215 (June 24, 2022).

⁷³ Mot. 2022/23:1312.

⁷⁴ Center for Reproductive Rights, <<https://reproductiverights.org/maps/abortion-laws-by-state/>> (besökt 20.10.2023).

⁷⁵ Amicus brief, U.S. Supreme Court, Dobbs v. Jackson Women's Health Organization No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022).

⁷⁶ Amicus brief, U.S. Supreme Court, Dobbs v. Jackson Women's Health Organization No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022).

⁷⁷ Amicus brief, U.S. Supreme Court, Dobbs v. Jackson Women's Health Organization No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022).

⁷⁸ Europaparlamentets resolution (2023/C 47/22) p. D.

⁷⁹ Kvinna till kvinna, <<https://kvinnatillkvinna.se/abortratt-da-och-nu-i-varlden/#:~:text=Mexiko%20var%20det%20första%20land-det,m%20inte%20alla%2C%20europeiska%20länder>> (besökt 29.12.2023).

⁸⁰ Sundberg, Sveriges Radio, <<https://sverigesradio.se/artikel/efter-ett-ar-med-ny-lag-90-procent-farre-lagliga-aborter-i-polen>> (besökt 20.10.2023).

september 2021 dog 30-åriga Izabela som en konsekvens av de nya stränga abortlagarna.⁸¹

Det finns flera länder som rör sig mot en mer utvidgad aborträtt i Europa. I Danmark överväger man att höja abortgränsen från 12 veckor till 18 veckor,⁸² ett steg mot en ökad rätt till abort för kvinnor i Danmark. Irland, som länge haft en mycket restriktiv abortlagstiftning införde år 2019 en laglig rätt till abort.⁸³

Europaparlamentet har antagit en resolution efter Dobbs-fallet i USA. I resolutionen fastslås att sexuell och reproduktiv hälsa är en grundläggande rättighet som omfattar en rätt till laglig och säker abortvård. Att förvägra kvinnor denna rättighet är en form av våld mot kvinnor.⁸⁴ Europaparlamentet menar vidare att upphävandet av Roe i USA kan komma att påverka rätten till abort negativt samtidigt som det kan stärka antiabortrörelser i Europa. Generellt sett görs framsteg vad gäller skyddet för sexuell reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR. Europaparlamentet framhåller dock att bakslag i form av inskränkningar vad gäller kvinnors rätt till en laglig och säker abort är allvarligt.⁸⁵

Även om det görs generella framsteg gällande rätten till abort så ska inte rätten till en laglig och säker abort tas för givet. I Italien håller aborträtten på att urholkas och i Kroatien har nyligen abortvård tagits bort. På Malta är abort förbjudet. I Slovakien är medicinska aborter i ett tidigt skede av graviditeten olagligt och i Ungern saknas möjligheten till medicinsk abort. Den senaste tidens rörelse mot en mer restriktiv abortlagstiftning på flera håll i världen medför att det är av yttersta vikt att EU och dess medlemsstater försvarar rätten till abort.⁸⁶

Europaparlamentet fördömer tillbakagången i kvinnors rättigheter och framhåller att sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är grundläggande mänskliga rättigheter.⁸⁷ Mot denna bakgrund vill Europaparlamentet införa rätten till abort i Europeiska unionens Stadga om de Grundläggande rättigheterna, rättighetsstadgan.⁸⁸

Enligt amici curiae pågår det en övervägande och växande konsensus angående tillgängligheten gällande abort både i nationella lagar i Europa och i

---

⁸¹ Jönsson, SVT, <<https://www.svt.se/nyheter/utrikes/gravid-kvinna-dog-tusentals-i-protest-mot-polsk-abortlag>> (besökt 14.11.2023).

⁸² News Oresund, <<https://www.newsoresund.se/danska-partier-oeniga-om-abortgrans-efter-ny-rekommendation-fran-det-etiska-radet/>> (besökt 07.11.2023).

⁸³ Zillén (2023) s. 404.

⁸⁴ Europaparlamentets resolution (2023/C 47/22) p. D.

⁸⁵ Europaparlamentets resolution (2023/C 47/22) p. G.

⁸⁶ Europaparlamentets resolution (2023/C 47/22) p. G.

⁸⁷ Europaparlamentets resolution (2023/C 47/22) p. 1.

⁸⁸ Europaparlamentets resolution (2023/C 47/22) p. 2; Europeiska unionens Stadga om de Grundläggande Rättigheterna (2010/C 83/02).

Europadomstolens praxis. Effekten av detta är ett starkare skydd för aborträtten på EKMR-nivå.⁸⁹

Sammanfattningsvis kan sägas att synen på aborträtten är splittrad inom Europa där vissa länder rör sig mot en mer restriktiv abortlagstiftning medan andra öppnar upp mot ett starkare skydd för aborträtten.

2.2.3.1 Frankrike

I Frankrike diskuteras möjligheten att lägga till en rätt till abort i konstitutionen. Hösten 2022 röstade man igenom ett förslag som ”garanterar effektiv och lika tillgång till rätten att frivilligt avsluta en graviditet”. På internationella kvinnodagen, 8 mars 2023 gick president Macron ut och gav ett löfte om en säkrad aborträtt. Löftet har setts som en reaktion på händelserna i USA efter domen i *Dobbs v. Jackson*.⁹⁰

I oktober 2023 skrev Macron på X⁹¹ att ”År 2024 kommer kvinnors rätt att välja abort bli oåterkallelig”.⁹² Vidare meddelade Macron att ett utkast på den nya författningen skulle lämnas in till Frankrikes högsta förvaltningsdomstol inom kort.⁹³

Det krävs dock fler steg i lagstiftningsprocessen innan ändringen är genomförd⁹⁴ men det är en början till att ge rätten till abort ett än starkare skydd i lagstiftningen.

2.3 Aktuell medicinsk forskning på området

2.3.1 Artificiell livmoder

Artificial Womb Technology är en ny teknik som liknar de förhållanden som finns i fostersäcken och moderkakan. Förhoppningen är att det i framtiden ska kunna ersätta en mänsklig livmoder och på så sätt kunna rädda för tidigt födda barn. Idag använder man sig av en kuvös, men de förhållandena skiljer sig mycket från en livmoder vilket gör att foster som saknar färdigutvecklade lungor har små chanser till överlevnad. Tekniken har testats på djur, där man har haft framgång med ett lammfoster. Först efter graviditetsvecka tio finns en möjlighet för foster att fortsätta utvecklas i en artificiell livmoder vilket beror på att fostrets utveckling fram till vecka tio är så pass komplicerad att

---

⁸⁹ Amicus brief, U.S. Supreme Court, *Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization* No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 4.

⁹⁰ SVT, <<https://www.svt.se/nyheter/utrikes/abortratt-kan-skrivas-in-i-franska-grundlagen>> (besökt 08.12.2023).

⁹¹ Tidigare Twitter.

⁹² Svenska Dagbladet, <<https://www.svd.se/a/BWPEVI/macron-vill-sakra-abortratten>> (besökt 20.11.2023).

⁹³ Svenska Dagbladet, <<https://www.svd.se/a/BWPEVI/macron-vill-sakra-abortratten>> (besökt 20.11.2023).

⁹⁴ Dir. 2023:83 s. 5.

den kräver kvinnokroppen.⁹⁵ Riksdagen har antagit en motion om att genomföra en satsning på artificiella livmödrar.⁹⁶

2.3.2 Embryomodeller

En embryomodell är en stamcellsbaserad modell av ett mänskligt embryo. Integrerade embryomodeller är modeller som skulle kunna vidareutvecklas in vitro, det vill säga att embryot besitter alla celler som behövs för att utvecklas till ett foster. Teoretiskt skulle man kunna skapa embryomodeller som skulle kunna utvecklas till livskraftiga embryon som så småningom kan bli en individ.⁹⁷

Embryomodeller kan ge forskare möjlighet att få kunskap om orsaker till fertilitetsproblem och tidiga missfall vilket kan bidra till nya metoder inom området. Frågan om embryomodellers moraliska status ger dock upphov till etiska frågor. Idag medges forskning på embryon till och med 14 dagar efter befruktningen eller till framträdandet av den primitiva strimman, beroende på vad som sker först. Den primitiva strimman är det första steget i grundläggandet av organen, inklusive nervsystemet. Vid införandet av regeln var ett argument att man på så sätt kunde utesluta risken att orsaka smärta hos embryot. Ytterligare ett argument var att efter formandet av den primitiva strimman kan inte embryot dela sig och därmed forma enäggstvillingar. Således ansåg man att det var först efter denna tidpunkt som embryot kunde ses som en distinkt individ.⁹⁸

---

⁹⁵ Illustrerad vetenskap, <<https://illvet.se/manniskan/kan-barn-utvecklas-i-en-konstgjord-livmoder>> (besökt 08.11.2023).

⁹⁶ Mot. 2023/24:1733.

⁹⁷ Smer (2023) s. 1 ff.

⁹⁸ Smer (2023) s. 5.

3 Svensk abortlagstiftning

3.1 Inledning

I detta kapitel kommer jag att behandla min första frågeställning:

- Vad talar för att det föreligger ett behov av att se över begreppet livsdugligt i 3 § abortlagen?

För att besvara denna fråga kommer jag att redogöra för gällande rätt med särskild tonvikt vid begreppet livsdugligt. Livsduglighetsbegreppet är centralt för bedömningen av tidsgränsen för sena aborter och därmed av särskild relevans för uppsatsämnet, varför jag återkommer till det i avsnitt 3.4.

3.2 Lagstiftning som reglerar abort

I Sverige ingår abortvård i hälso- och sjukvården⁹⁹ vilket medför att *hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)*, HSL och abortlagen är tillämplig.¹⁰⁰ HSL är den övergripande lagstiftningen på området och abortlagen blir i förhållande till HSL en speciallag. Enligt principen om *lex specialis legi generali derogat* går speciallag före allmän lag om det förekommer avvikande bestämmelser i denna.¹⁰¹

Hälso- och sjukvårdens mål är en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.¹⁰² Vidare framgår att vården ska ges med ”respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet”¹⁰³, ett uttryck för människovärdesprincipen.¹⁰⁴ Detta är den överordnade principen inom svensk hälso- och sjukvård, som också medför att företräde till vård ska ges till den patient som har störst behov.¹⁰⁵

3.3 Gränser för den fria aborträtten

Enligt huvudregeln i abortlagen har varje kvinna rätt till fri abort fram till vecka 18+0.¹⁰⁶ Därefter finns en möjlighet till sen abort genom ansökan till Rättsliga rådet. Lagstiftaren motiverade 18-veckorsgränsen med att den utgjorde en betryggande säkerhetsmarginal mot ingrepp där fostret kan vara

---

⁹⁹ Prop. 1981/82:97 s. 111.

¹⁰⁰ Zillén, Mattsson & Slokenberga (2022) s. 223.

¹⁰¹ Rynning (1994) s. 124.

¹⁰² 3 kap. 1 § HSL.

¹⁰³ 3 kap. 1 § 2 st. HSL.

¹⁰⁴ Zillén, Mattsson & Slokenberga (2022) s. 29.

¹⁰⁵ Smer (2019) s. 90 f.

¹⁰⁶ 1 § abortlagen.

livsdugligt.¹⁰⁷ Vid abortlagens utformning gick gränsen för livsduglighet någonstans mellan 24 och 28 graviditetsveckor.¹⁰⁸

Den fria aborträtten är grundad i kvinnans självbestämmanderätt och respekten för hennes personliga integritet. Utgångspunkten är att kvinnans intressen ska väga så pass tungt att det, i början av graviditeten, får företräde framför principen om ett fosters okränkbara rätt till liv.¹⁰⁹

Ju längre en graviditet fortgår desto mer etiskt tveksam framstår en abort och avvägningen mellan kvinnans och fostrets intressen blir allt viktigare. Gränsen vid 18 veckor har framstått som en ”rimlig balanspunkt där kvinnans fria val upphör och från vilken tidpunkt det bör krävas synnerliga skäl för att göra en abort.”¹¹⁰ 18-veckorsgränsen kan tolkas som lagstiftarens försök att nå en kompromiss mellan de två motstående intressen som föreligger i en abortsituation och därmed ge fostret en viss form av rättsskydd.¹¹¹

3.3.1 Sen abort

Efter 18-veckorsgränsen för fri abort finns en möjlighet för en kvinna att få tillstånd att genomgå en så kallad sen abort genom en ansökan till Rättsliga rådet.¹¹² Rådet får endast bevilja en ansökan om sen abort om det föreligger *synnerliga skäl* för åtgärden och fostret inte kan antas vara livsdugligt. Vad gäller synnerliga skäl brukar det tolkas som omständigheter som är ovanliga och särskilt beaktansvärda,¹¹³ exempelvis fosterskada.¹¹⁴ Enligt Rättsliga rådets praxis räcker det dock i princip med sakliga skäl för att tillstånd till abort ska meddelas.¹¹⁵ Rättsliga rådets utredning grundar sig i Socialstyrelsens föreskrifter.¹¹⁶

Ett foster anses livsdugligt när det har ”nått en sådan utveckling att det kan leva och vidareutvecklas utanför moderns kropp.”¹¹⁷ Idag går gränsen för sen abort enligt Rättsliga rådets praxis vid vecka 21+6.¹¹⁸ Kristina Gemzell Danielsson framför att Sveriges abortlagstiftning genom denna reglering är mer begränsad än andra länders abortlagstiftning där det finns en lagstadgad övre gräns som ofta är satt till vecka 24+0. Sveriges mer flytande övre gräns för

---

¹⁰⁷ Prop. 1994/95:142 s. 35.

¹⁰⁸ Prop. 1974:70 s. 67.

¹⁰⁹ SOU 2005:90 s. 57.

¹¹⁰ Prop. 1994/95:142 s. 36.

¹¹¹ Prop. 1974:70 s. 66.

¹¹² 3 § abortlagen.

¹¹³ Smer (2019) s. 31.

¹¹⁴ Prop. 1974:70 s. 68 f.

¹¹⁵ Smer (2019) s. 31 f.

¹¹⁶ SOSFS 2009:15 Socialstyrelsens föreskrifter om abort.

¹¹⁷ Prop. 1974:70 s. 69.

¹¹⁸ Smer (2019) s. 54.

sen abort blir mer inskränkande i jämförelse.¹¹⁹ I till exempel England är abort tillåtet fram till vecka 24+0 och därefter i begränsade undantagsfall.¹²⁰

3.4 Begreppet livsdugligt

3.4.1 Vad innebär begreppet livsdugligt?

För att en sen abort ska vara tillåten krävs det att fostret *inte* är livsdugligt. Problemet med begreppet livsdugligt är att det saknas en tydlig, enhetlig definition av dess innebörd.

3.4.1.1 *Livsduglighet i förarbetena*

Vad som inte utgör ett livsdugligt foster, är ett foster som på grund av en allvarlig fosterskada inte kan överleva utanför livmodern. Ett sådant foster kan aldrig bli livsdugligt och får därför aborteras under hela graviditeten.¹²¹

I *prop. 1974:70 Kungl. Maj:ts proposition med förslag till abortlag mm.* framgår att begreppet livsduglighet ska förstås som att fostret ”kan leva och vidareutvecklas utanför moderns kropp.”¹²² Vidare anges följande: ”Sammanfattningsvis har lagstiftaren uppfattat livsduglighet som den gräns där fostrets skyddsvärde går före kvinnans självbestämmande, där fostrets livsduglighet ska ses i relation till vad som är medicinskt och tekniskt möjligt inom neonatalvården.”¹²³ Bedömningen av om ett foster är livsdugligt eller ej ska således göras utifrån vilka medicinska insatser som finns tillgängliga.

I propositionen framgår vidare att 18-veckorsgränsen ska utgöra en säkerhetsmarginal för att inte riskera att abortera ett foster som visar livstecken och som eventuellt skulle kunna räddas. Vid bedömningen tog lagstiftaren hänsyn till de ”förbättrade metoder för prematurvård som numera föreligger, eller inom en inte alltför avlägsen framtid, kan väntas stå till läkarnas förfogande.”¹²⁴ Det visar ytterligare på att livsduglighetsbegreppet ska tolkas utifrån de medicinska möjligheter som finns tillgängliga för att rädda prematura barn vid det aktuella tillfället. Den praktiska innebörden av begreppet livsdugligt blir beroende av sjukvårdens resurser och möjligheter. Vidare innebär det att bedömningen som ska göras av Rättsliga rådet närmast blir en medicinsk bedömning.

Sammanfattningsvis ska livsduglighetsbegreppet, enligt lagstiftaren, tolkas utifrån de medicinska möjligheter som finns att rädda fostret i det enskilda

---

¹¹⁹ Gemzell Danielsson, Sjuka Fakta Podcast.

¹²⁰ National Health Service, <<https://www.nhs.uk/conditions/abortion/>> (besökt 07.11.2023).

¹²¹ Smer (2019) s. 51.

¹²² Prop. 1974:70 s. 68.

¹²³ Smer (2019) s. 54.

¹²⁴ Prop. 1974:70 s. 67 f.

fallet. Om det går att rädda fostret är det livsdugligt och en sen abort är inte tillåten.

3.4.1.2 *Tolkningen inom hälso- och sjukvården*

Det medicinska livsduglighetsbegreppet innebär att det måste göras en medicinsk bedömning i det enskilda fallet av fostrets förutsättningar att ”med hjälp av livsuppehållande behandling i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet¹²⁵ kunna leva och utvecklas på ett rimligt sätt.”¹²⁶

Genom JO:s utredning i beslut 2019-09-17, dnr 7035-2017 har framkommit att det förekommer olika uppfattningar inom hälso- och sjukvården om innebörden av begreppet livsdugligt samt att dessa skiljer sig en del från Rättsliga rådets uppfattning. En del läkare tolkar livsdugligt som möjlighet till överlevnad med hjälp av nödvändiga medicinska insatser både före och efter födseln.¹²⁷ En annan tolkning av livsduglighet är att det ska finnas möjlighet för fostret att överleva utan medicinska insatser under graviditeten och utan att omedelbara livräddande insatser påbörjas efter födseln. Genom att ansöka om sen abort framhålls att kvinnan redan har tagit ställning till att livsuppehållande åtgärder inte ska vidtas för foster som visar livstecken. Att påbörja livsuppehållande åtgärder skulle således gå emot syftet med aborten.¹²⁸

Den medicinska livsduglighetsgränsen bedöms gå vid vecka 22, men det innebär inte att inget barn som föds tidigare kan överleva. Det innebär inte heller att alla barn födda efter vecka 22 överlever.¹²⁹ Enligt SNF¹³⁰ saknas en ”tydligt avgränsad livsduglighetsgräns”¹³¹ och det finns många faktorer som påverkar det enskilda fostrets livsduglighet. Faktorer som exempelvis sjukdomar hos mamman, flerbörd, avvikelser hos barnet och liknande kan inverka på fostrets utveckling i negativ bemärkelse. Vidare är vart 20:e barn över en vecka feldaterat, vilket innebär att fostret kan vara både äldre och yngre än förväntat. Det medför att fostret kan vara mer eller mindre utvecklat än vad man inledningsvis utgått från.¹³²

Kristina Gemzell Danielsson anser att man inte bör använda sig av begreppet livsdugligt vid bedömningen av om man ska godkänna sena aborter eller ej. Livsduglighetsbegreppet är, enligt henne, felaktigt då man inom sjukvården har möjlighet att rädda tidigt födda *önskade* barn vid den tidpunkten. Hon påpekar att detta kräver enorma resurser och i många fall medför allvarliga konsekvenser för barnen. Livsduglighetsbegreppet i relation till abort gör

---

¹²⁵ Se 1 kap. 7 § Patientlagen respektive 6 kap. 1 § Patientsäkerhetslagen.

¹²⁶ Smer (2019) s. 94.

¹²⁷ JO beslut 2019-09-17, 7035–2017 s. 18.

¹²⁸ SBF, SFOG och SNF (2018).

¹²⁹ Smer (2019) s. 46.

¹³⁰ Svenska Neonatalföreningen.

¹³¹ Smer (2019) s. 46.

¹³² Smer (2019) s. 46.

således att aborträtten blir begränsad till vecka 22+0.¹³³ Hugo Lagercrantz har ifrågasatt att det i Sverige rekommenderas att hjärt-lungräddning ska påbörjas för barn födda i vecka 23+0 och övervägas för barn födda i vecka 22+0. För att kunna rädda dessa foster krävs intensivvård i respirator och ett hundratal mer eller mindre invasiva ingrepp.¹³⁴ Majoriteten av övriga länder räddar inte barn födda före vecka 24+0.¹³⁵

Det kan alltså diskuteras huruvida en gräns på 22+0 veckor för sena aborter är onödigt begränsande för kvinnors rätt till abort. Som har framkommit ovan krävs det stora resurser för att kunna rädda foster i vecka 22. Foster som räddas i vecka 22 riskerar att drabbas av funktionsnedsättning och sjukdomar.¹³⁶ De som argumenterar för en sänkt abortgräns motiverar oftast sin ståndpunkt med respekten för fostrets rätt till liv.

Som framkommer ovan finns det olika uppfattningar inom sjukvården gällande innebörden av begreppet livsdugligt. Det är således oklart inom hälso- och sjukvården huruvida möjligheter till medicinska insatser före och efter födseln ska beaktas vid bedömningen av fostrets livsduglighet.¹³⁷

3.4.1.3 Övriga tolkningar

En aspekt som komplicerar begreppet livsdugligt är att det är svårt att fastställa om ett foster är livsdugligt eller ej före abortingreppet. Det finns ingen exakt tidpunkt då fostrets möjligheter att överleva ett abortingrepp inträder. Dessutom går det oftast inte att exakt precisera graviditetens längd, vilket gör att ett foster kan vara mer eller mindre utvecklat än förväntat.¹³⁸

Smer menar att innebörden av uttrycket ”kan leva” är avgörande för hur abortlagen ska tolkas. Exempelvis överlever normalt inte barn som föds i andra trimesterna utan neonatalvård.¹³⁹ Enligt IVO, kan ett foster aldrig betraktas som livsdugligt efter en abort. IVO framför vidare att Rättsliga rådet uttalat sig gällande livsduglighetsbegreppet. Rådet anser att tidpunkten för abort ska vara den dag fostret stöts ut, föds fram eller dör i magen. Vidare måste fostret vara fött senast vecka 21+6 för att följa rådande tidsgräns för sena aborter som går vid vecka 22+0. Dock konstaterar IVO att Rådets åsikter inte är juridiskt bindande och att det förekommer andra uppfattningar inom den medicinska professionen.¹⁴⁰

---

¹³³ Gemzell Danielsson, Sjuka Fakta Podcast.

¹³⁴ Lagercrantz, Svenska Dagbladet, 08.10.2023.

¹³⁵ Dahlberg (2020) <<https://kaw.wallenberg.org/forskning/hon-vill-ge-tidigt-fodda-barn-ett-bättre-liv#:~:text=I%20dag%20kan%20mycket%20för,utvecklas%20så%20normalt%20som%20möjligt>> (besökt 25.10.2023).

¹³⁶ Lagercrantz, Svenska Dagbladet, 08.10.2023.

¹³⁷ JO beslut 2019-09-17, 7035–2017.

¹³⁸ Prop. 1974:70 s. 66.

¹³⁹ Smer (2019) s. 52.

¹⁴⁰ IVO, Dnr 8.1–15016/2015–37.

3.4.1.4 Rättsliga rådets bedömning av fostrets livsduglighet

Som nämnts ovan är det Rättsliga rådet som bedömer huruvida en sen abort ska tillåtas eller ej. Vid Rättsliga rådets bedömning angående sen abort läggs särskild vikt på om fostret bedöms vara livsdugligt eftersom livsdugliga foster inte får aborteras bort.¹⁴¹ Det finns ingen tidsgräns definierad för Rättsliga rådets beslut om sen abort, utan det är begreppet livsdugligt de har att förhålla sig till.

Enligt Rättsliga rådets praxis går livsduglighetsgränsen vid graviditetsvecka 22.¹⁴² Den sista dagen för att få gå igenom en sen abort är således den sista dagen i graviditetsvecka 21, det vill säga graviditetsvecka 21+6. Ett foster i graviditetsvecka 22 ska således antas vara livsdugligt om det inte lider av allvarliga fosterskador.¹⁴³ Utgångspunkten för livsduglighetsbedömningen är det som sägs i förarbeten till abortlagen, det vill säga att ett foster är livsdugligt när det kan ”leva och vidareutvecklas utanför kvinnans kropp.”¹⁴⁴

Rättsliga rådet utgår i sin bedömning från läkarens uppfattning av fostrets livsduglighet som framgår i ansökan. Mest troligt gör läkaren denna bedömning i samband med att hen undertecknar det medicinska underlag som ska skickas in till Rättsliga rådet tillsammans med abortansökan.¹⁴⁵ I majoriteten av fallen görs denna undersökning en eller ett par dagar innan Rättsliga rådet tar ett beslut om att bevilja eller avslå ansökan om sen abort. Om Rättsliga rådet beviljar ansökan tar det därefter ofta ett par dagar innan aborten kan genomföras.¹⁴⁶ Det innebär att det går ett par dagar mellan att läkaren bedömer fostret som livsdugligt eller ej och att aborten utförs. Således föreligger en liten risk att ett foster som bedöms icke-livsdugligt av läkaren kan vara livsdugligt ett par dagar senare när aborten utförs.

Enligt JO:s utredning gör varken Rättsliga rådet eller vårdpersonalen som utför aborten någon egen bedömning av fostrets livsduglighet. JO konstaterar att det åtminstone inte går att utesluta att så skulle kunna vara fallet.¹⁴⁷ Således grundas beslutet om sen abort på läkarens bedömning av det enskilda fostrets livsduglighet. Livsduglighetsbegreppet lägger ett stort ansvar på den enskilda läkarens bedömning vilket skapar en risk för att rättstillämpningen kan bli osäker. Abort är ett komplext ämne. Det finns en risk för att bedömningen inte blir objektiv när det endast är en läkare som ska göra bedömningen. Vidare kan det tyckas vara ett stort ansvar att lägga på den enskilda läkaren. Bedömningen av fostrets livsduglighet som ska göras av det Rättsliga rådet blir istället upp till läkaren. Med tanke på att det förekommer olika

---

¹⁴¹ 3 § abortlagen.

¹⁴² Smer (2019) s. 54.

¹⁴³ JO beslut 2019-09-17, dnr 7035-2017 s. 8.

¹⁴⁴ Prop. 1974:70 s. 68.

¹⁴⁵ JO beslut 2019-09-17, dnr 7035-2017.

¹⁴⁶ JO beslut 2019-09-17, dnr 7035-2017 s. 18.

¹⁴⁷ JO beslut 2019-09-17, dnr 7035-2017 s. 18.

uppfattningar om innebörden av livsduglighet hos olika läkare kan tillämpningen variera från fall till fall.

Sammanfattningsvis är livsduglighetsbegreppet i abortlagen svårt att tillämpa i praktiken. Det finns olika tolkningar som kan leda till att lagen inte tillämpas på ett enhetligt sätt över landet.¹⁴⁸

3.5 Vad talar för att det föreligger ett behov av att se över begreppet livsdugligt i 3 § abortlagen?

Som framgått i uppsatsen är begreppet livsdugligt centralt för aborträtten i Sverige, så som abortlagstiftningen är utformad idag. Innebörden av begreppet livsdugligt reglerar idag rätten till abort efter graviditetsvecka 18. Idag går gränsen för Rättsliga rådets praxis vid vecka 21+6, således är inte den fria aborträtten hotad i dagsläget. Det finns dock anledningar att diskutera om detta är något som kan komma att förändras inom en snar framtid och om abortlagen därför bör ses över och ändras.

Inledningsvis vill jag poängtera att vid en översyn av abortlagen på 1990-talet konstaterades att det saknades anledning att tro att abortgränsen kunde förskjutas nedåt i en större utsträckning på grund av att fostrets lungor inte hade utvecklats före denna tidpunkt, det vill säga vid vecka 23-24.¹⁴⁹ Idag finns det möjlighet att med hjälp av steroider påskynda utvecklingen av fostrets lungor innan förlossning.¹⁵⁰ Med det sagt vill jag visa på hur lite vi faktiskt vet om framtiden och vad den kan komma att föra med sig. Därför anser jag att det är av yttersta vikt att vi inte tar några rättigheter för givet.

Som nämnts ovan ska begreppet livsdugligt tolkas utifrån de medicinsk-tekniska möjligheter att rädda foster som finns inom neonatalvården. Det innebär att bedömningen av det enskilda fostrets livsduglighet blir beroende av sjukvårdens möjligheter. Bedömningen som ska göras av Rättsliga rådet blir närmast en medicinsk bedömning. Av JO:s utredning framgår att Rättsliga rådets bedömning grundar sig på det som framgår av läkarens bedömning av fostrets livsduglighet i ansökan om sen abort. Det innebär i princip att Rättsliga rådet inte gör någon egen bedömning av fostrets livsduglighet, utan det är upp till den läkare som gör undersökningen inför ansökan om sen abort.

Neonatalvården utvecklas vilket medför möjligheter att rädda fler extremt för tidigt födda barn. Som nämnts ovan forskas det på artificiella livmodrar, embryomodeller och liknande. Om rätten till abort är beroende av innebörden av begreppet livsdugligt som i sin tur är beroende av vilka möjligheter som finns att rädda extremt för tidigt födda barn kan aborträtten komma att inskränkas ju bättre neonatalvården blir. Om Rättsliga rådets praxis för sena aborter

---

¹⁴⁸ JO beslut 2019-09-17, dnr 7035-2017.

¹⁴⁹ Prop. 1994/95:142 s. 36.

¹⁵⁰ SFOG (2016).

inskränks finns en risk för att de fria aborterna inskränks också med hänvisning till att det enligt abortlagens förarbeten ska finnas en betryggande säkerhetsmarginal för att inte riskera att abortera livsdugliga foster.

Sammanfattningsvis innebär det att utrymmet som finns i lagen för att tillåta sena aborter minskar i takt med neonatalvårdens utveckling.¹⁵¹

För att säkerställa att aborträtten skyddas i Sverige i framtiden bör lagstiftningen ses över vad gäller livsduglighetsbegreppet som utgångspunkt för tidsgränser för sen abort. Aborträtten hade givits ett starkare skydd med en tydligt lagstadgad sista tidpunkt för abort, så som många övriga länder har gjort. För att inte begränsa aborträtten behöver denna tidsgräns för sena aborter ligga vid vecka 22 eller senare. Enligt Kristina Gemzell Danielsson syftar den medicinska livsduglighetsgränsen, som idag går vid 22 veckor, på önskade foster och inte på foster där mamman har en önskan om abort. Det krävs enorma resurser för att rädda barn som föds så pass tidigt.¹⁵²

Livsduglighetsbegreppet är problematiskt utifrån flera aspekter. Inom hälso- och sjukvården finns det olika uppfattningar om innebörden av livsdugligt. Det kan leda till att tillämpningen varierar över landet. Eftersom det är hälso- och sjukvårdspersonal som gör bedömningen av det enskilda fostrets livsduglighet enligt JO, kan tillämpningen variera stort beroende på vem som gör bedömningen. Vidare går det oftast ett par dagar mellan att läkaren gör en bedömning av fostrets livsduglighet och den eventuella aborten. Det medför att det finns en risk för att ett livsdugligt foster aborteras bort, vilket kan sätta hälso- och sjukvårdspersonal som utför aborten i en mycket svår situation.

Livsduglighetsbegreppet är vidare problematiskt utifrån aspekten att det i framtiden kan komma att begränsa kvinnors rätt till abort. I takt med att neonatalvården utvecklas kommer det finnas möjlighet att rädda extremt för tidigt födda barn allt tidigare. Livsduglighetsbegreppet ska tolkas utifrån de medicinska förutsättningar som finns för att rädda extremt för tidigt födda barn. Det medför att gränsen för sena aborter kan komma att sänkas framöver. I förarbeten till abortlagen fastställs att det ska finnas en säkerhetsmarginal mellan tidpunkten för fria aborter och tidpunkten för livsduglighet. Om gränsen för livsduglighet sänks finns en risk att gränsen för den fria aborten kan komma att sänkas vilket skulle inskränka kvinnors rätt till abort.

Ovanstående talar för att abortlagen bör ses över, särskilt vad gäller begreppet livsdugligt och tidsgränserna för abort.

---

¹⁵¹ Smer (2019) s. 25.

¹⁵² Gemzell Danielsson, Sjuka Fakta Podcast.

4 Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter

4.1 Inledning

Följande kapitel syftar till att redogöra för den Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Europakonventionen, EKMR.¹⁵³ Konventionen gäller som svensk lag genom *lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna*. Eftersom konventionen gäller som svensk lag är den av betydelse för svensk rätts vidkommande, varför konventionen är relevant för min uppsats. I detta kapitel kommer jag vidare att gå igenom relevant praxis från Europadomstolen.¹⁵⁴

4.2 Allmänt om EKMR

Syftet med Europakonventionen är att ge ett effektivt skydd för mänskliga rättigheter.¹⁵⁵ Art. 1 EKMR stadgar att konventionsstaterna ska respektera konventionsrättigheterna.

2 kap. 19 § RF stadgar att svensk lagstiftning inte får strida mot EKMR. En lag eller förordning som strider mot EKMR skulle således också vara grundlagsstridig. Det innebär också att EKMR har en ställning i svensk lagstiftning som är starkare än en vanlig lag. Därför är EKMR relevant vid diskussioner som rör rättigheter i Sverige.

Bestämmelserna i EKMR är vagt utformade och förtydligas genom Europadomstolens praxis. Eftersom bestämmelserna lämnar utrymme för olika tolkningar ger Europadomstolen konventionsstaterna ett visst bedömningsutrymme, deras så kallade margin of appreciation. Genom margin of appreciation får konventionsstaterna ett tolkningsföreträde vad gäller nödvändigheten av och proportionaliteten rörande en viss åtgärd.¹⁵⁶ Bedömningsmarginalen, margin of appreciation, är relativt stor när det gäller att begränsa rättigheter enligt art. 8–11. Det beror främst på att det saknas en enhetlig uppfattning vad gäller moral i konventionsstaterna.¹⁵⁷

---

¹⁵³ Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Rom 4 november 1950, SÖ 1952:35; se även *lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna*.

¹⁵⁴ Europadomstolen för mänskliga rättigheter.

¹⁵⁵ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020) s. 128.

¹⁵⁶ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020) s. 318.

¹⁵⁷ Fisher (2023) s. 46.

Viktigt att notera är att EKMR är ett levande instrument som måste tolkas i ljuset av dagens förhållanden och i enlighet med utvecklingen inom konventionsstaternas internationella lagstiftning eftersom EKMR ska återspegla de allt högre krav som krävs för att skydda de mänskliga rättigheterna.¹⁵⁸ Domstolen har vidare konstaterat att vid tolkningen av EKMR ska man beakta övrig internationell lagstiftning och tolkningen av denna.¹⁵⁹ Således är pågående trender och skiftningar inom nationell lagstiftning av intresse för Europadomstolen vid tolkningen av EKMR.

Något som måste poängteras är att reglerna i EKMR är menade att garantera rättigheter för medborgare i praktiken.¹⁶⁰ Staterna har en skyldighet att se till att rättigheterna som stadgats i EKMR också är möjliga för medborgare att tillgodogöra sig i praktiken.

Enligt Europadomstolens praxis¹⁶¹ är art. 2 och art. 8 EKMR särskilt tillämpliga vad gäller abortfrågan varför jag kommer att gå igenom dessa nedan.

4.2.1 Art. 2: Rätten till liv

Vad gäller fostrets rättigheter i abortfrågan är rätten till liv i art. 2 EKMR aktuell. Den svåra frågan är om ett foster omfattas av rätten till liv i art. 2. Det har inte varit möjligt för konventionsstaterna att komma överens om när livet ska anses börja i rättslig mening eftersom det föreligger många olika uppfattningar i frågan. Europadomstolen har därför fastslagit att det är upp till varje konventionsstat att bedöma när livet ska anses börja och genom sin nationella lagstiftning avgöra när ett foster omfattas av rätten till liv.¹⁶²

Europadomstolen har aldrig erkänt att fostret skulle anses ha rättigheter under EKMR som konventionsstaterna är bundna till. Lady Hale i Storbritannien har, efter en granskning av domstolens praxis, konstaterat att ”the unborn are not the holders of rights under the Convention.”¹⁶³

Europadomstolen har konsekvent valt att inte erkänna fostret som en person som har rätt till liv enligt art. 2 EKMR. I *Vo v. France* valde domstolen att inte uttala sig huruvida ett foster kan anses vara en person i den mening som

---

¹⁵⁸ *Tyrer v. the United Kingdom* (5856/72) dom den 25 april 1978, p. 31; Amicus brief, U.S. Supreme Court, *Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization* No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 12.

¹⁵⁹ *Hassan v. the United Kingdom* [GC] (29750/09) dom den 16 september 2014, p. 77; Amicus brief, U.S. Supreme Court, *Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization* No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 13.

¹⁶⁰ *Airey v. Ireland* (6289/73) dom den 9 oktober 1979 p. 24; Amicus brief, U.S. Supreme Court, *Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization* No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) p. 43.

¹⁶¹ Se avsnitt 4.2.1 & 4.2.2.

¹⁶² *Vo v. France* [GC] (53924/00) dom den 8 juli 2014, p. 82.

¹⁶³ Amicus brief, U.S. Supreme Court, *Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization* No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 22.

avses i art. 2 EKMR.¹⁶⁴ I *Evans v. Storbritannien* klargjorde domstolen att ett embryo inte har någon rätt till liv under art. 2 EKMR.¹⁶⁵ I *Boso v. Italy* fastslog domstolen att Italiens dåvarande abortlag, som tillät abort fram till vecka 12 om det förelåg risk för kvinnans psykiska eller fysiska hälsa, utgjorde en rimlig balans mellan fostrets och kvinnans intressen. Således stred den inte mot art. 2 EKMR.¹⁶⁶

Domstolen har aldrig funnit att en nationell reglering som medger abort har varit i strid med EKMR. Om rätten till liv hade omfattat foster hade det inneburit att all reglering som tillåter abort skulle vara i strid med konventionen. Domstolen har heller aldrig framhållit att EKMR ställer några krav om abortbegränsningar baserat på fostrets intressen eller rättigheter. Snarare medger EKMR att staterna tillåter abort oavsett tidpunkt i graviditeten och oavsett anledning.¹⁶⁷

4.2.2 Art. 8: Rätten till privat-och familjeliv

I art. 8 EKMR stadgas att var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv. Art. 8 är inte en absolut rättighet utan den kan begränsas genom lag. Nationell lagstiftning som inskränker rätten till abort kommer prima facie att strida mot art. 8 EKMR och endast tillåtas om det faller under undantaget i art. 8(2), det vill säga om det stadgas enligt lag och är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle.¹⁶⁸ Det innebär att det ska finnas ett annat skyddsintresse, exempelvis att förebygga brott eller skydda andra personers rättigheter som bedöms viktigare än, i detta fall, rätten till privat- och familjeliv.¹⁶⁹ Vid bedömningen ska domstolen beakta om inskränkningsen är proportionerlig gentemot det behov som efterfrågas och om argumenten bakom behovet är relevanta.¹⁷⁰

Betydelsen av ”privatliv” i art. 8 ska tolkas brett. Begreppet omfattar personlig autonomi, personlig utveckling samt fysisk och psykisk integritet. Att rätten till fysisk integritet omfattas av rätten till privatliv har haft en särskilt framträdande roll i många abortfall,¹⁷¹ exempelvis i *Tysiac mot Polen*.¹⁷² En gravid kvinnas beslut att fortsätta eller avbryta sin graviditet ryms inom den fysiska integriteten och tillhör därför sfären för privatliv.¹⁷³ Det innebär att

---

¹⁶⁴ *Vo v. France* [GC] (53924/00) dom den 8 juli 2014, p. 85.

¹⁶⁵ *Evans v. The United Kingdom* [GC] (6339/05) dom den 10 april 2010 p. 56.

¹⁶⁶ *Boso v. Italy* (50490/99), dom den 5 september 2002.

¹⁶⁷ Amicus brief, U.S. Supreme Court, *Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization* No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 23 f.

¹⁶⁸ Amicus brief, U.S. Supreme Court, *Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization* No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 10.

¹⁶⁹ Dir. 2004:51.

¹⁷⁰ Amicus brief, U.S. Supreme Court, *Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization* No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 10.

¹⁷¹ Amicus brief, U.S. Supreme Court, *Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization* No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 9.

¹⁷² *Tysiac v. Poland* (5410/03) dom den 20 mars 2007 p. 107.

¹⁷³ *Brüggeman v. Germany* (6959/75) dom den 12 juli 1977 p. 59.

lagstiftning gällande avbrytande av en graviditet, abort, omfattas av rätten till privatliv.¹⁷⁴

Rätten till respekt för sitt privatliv i art. 8 omfattar vidare en rätt till självbestämmande som innefattar rätten att bestämma om man vill bli förälder.¹⁷⁵ Europadomstolen har fastställt att begreppet privatliv i art. 8 EKMR omfattar både rätten att välja att bli förälder *och* rätten att välja att *inte* bli förälder.¹⁷⁶

Domstolen har ytterligare förstärkt detta genom att fastställa en positiv förpliktelse för stater där abort är tillåtet genom lagstiftning, att säkerställa att abort finns tillgängligt i praktiken.¹⁷⁷ Statens skyldighet omfattar både tillhandahållandet av ett regelverk och möjlighet till verkställande och genomförande av specifika åtgärder som skyddar individens rättigheter.¹⁷⁸ En stat som har en lagstiftning som tillåter abort har således en positiv förpliktelse att tillhandahålla en möjlighet för en gravid kvinna att utöva sin rätt till en laglig abort.¹⁷⁹ Domstolen har vidare fastställt i sin praxis att konventionsstaterna har en positiv förpliktelse att säkerställa sina invånares rätt till respekt för sin fysiska och psykiska integritet.¹⁸⁰

Både vad gäller positiva och negativa förpliktelser krävs att man når en rättvis balans mellan den enskildes intressen och samhällets värderingar. Reglering avseende abort måste ta hänsyn till balansen mellan enskild och allmänheten samtidigt som det också måste tas hänsyn till staters positiva förpliktelse att säkerställa skydd för gravida kvinnors fysiska integritet.¹⁸¹ Domstolen har

---

¹⁷⁴ R.R. v. Poland (2761/04) dom den 26 maj 2011 p. 180-81; Brüggemann v. Germany (6959/75) dom den 12 juli 1977 p. 59; Amicus brief, U.S. Supreme Court, Dobbs v. Jackson Women's Health Organization No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 9.

¹⁷⁵ Evans v. The United Kingdom [GC] (6339/05) dom den 10 april 2010 p. 71.

¹⁷⁶ P and S v. Poland (57375/08) dom den 30 oktober 2012 p. 111; Evans v. the United Kingdom [GC] (6339/05) dom den 10 april 2010 p. 71; R.R. v. Poland (2761/04) dom den 26 maj 2011 p. 180.

¹⁷⁷ R.R. v. Poland (2761/04) dom den 26 maj 2011, p. 184–211; A, B and C v. Ireland [GC] (25579/05) dom den 16 december 2010 p. 244–268; Tysiac v. Poland (5410/03) dom den 20 mars 2007 p. 110–130; Grimmark v. Sweden (43726/17) dom den 11 februari 2020 p. 26; Amicus brief, U.S. Supreme Court, Dobbs v. Jackson Women's Health Organization No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 9.

¹⁷⁸ A, B and C v. Ireland [GC] (25 579/05) dom den 16 december 2010 p. 245; Tysiac v. Poland, (5410/03) dom den 20 mars 2007 p. 110; R.R. v. Poland (2761/04) dom den 26 maj 2011 p. 184.

¹⁷⁹ P and S v. Poland (57375/08) dom den 30 oktober 2012 p. 99; Tysiac v. Poland (5410/03) dom den 20 mars 2007 p. 116–124; R.R. v. Poland (2761/04) dom den 26 maj 2011 p. 200.

¹⁸⁰ Glass v. the United Kingdom (61 827/00) dom den 9 mars 2004 p. 74-83; Odièvre v. France (42326/98) dom den 13 februari 2003 p. 42.

¹⁸¹ Tysiac v. Poland (5410/03) dom den 20 mars 2007 p. 107; Amicus brief, U.S. Supreme Court, Dobbs v. Jackson Women's Health Organization No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 43.

fastslagit att ett förbud mot abort i fall som rör kvinnors *hälsa och välbefinnande* är ett brott mot deras rätt till respekt för sitt privatliv i art. 8 EKMR.¹⁸²

Europadomstolen har vid flertalet tillfällen funnit att olika restriktioner gällande valfriheten rörande abort bryter mot rätten till respekt för privatlivet i art. 8 EKMR.¹⁸³

Vad gäller art. 8 EKMR har staterna ett visst utrymme för en egen bedömning, en så kallad *margin of appreciation*, i varje enskilt fall vars omfattning avgörs av en mängd olika faktorer.¹⁸⁴ Gällande art. 8 har domstolen uttalat att när en ”särskilt viktig aspekt av en persons existens eller identitet står på spel, blir detta utrymme för staten vanligtvis begränsat.”¹⁸⁵ När konventionsstaterna inte är överens om betydelsen av det aktuella intresset eller om det bästa sättet att skydda det, blir utrymmet större. Detta gäller speciellt i fall som rör känsliga etiska och moraliska frågor.¹⁸⁶ Eftersom ett beslut att avsluta eller genomgå en graviditet kan anses utgöra en sådan särskilt viktig aspekt som rör en persons existens eller identitet anses konventionsstaternas utrymme för egen bedömning vara relativt begränsat.¹⁸⁷

I målet A, B och C mot Irland konstaterade domstolen att majoriteten av konventionsstaterna hade en uppfattning om att abort skulle tillåtas i fler fall än vad Irland hade legaliserat vid det aktuella tillfället.¹⁸⁸ Det medförde dock inte en begränsad *margin of appreciation* för staterna eftersom det saknas en gemensam ståndpunkt gällande den juridiska definitionen av livets början enligt domstolen.¹⁸⁹

Den 14 december 2023 meddelades domen i fall M.L. v. Poland där en gravid kvinna nekades abort på grund av Polens nya restriktiva abortlagstiftning. Fostret som kvinnan bar på diagnostiserades med en fosteravvikelse och kvinnan tvingades att utföra aborten på en privat klinik utomlands. Europadomstolen fastslog att det var ett brott mot rätten till privatliv i art. 8 EKMR.¹⁹⁰

---

¹⁸² A, B and C v. Ireland [GC] (25579/05) dom den 16 december 2010 p. 216; Amicus brief, U.S. Supreme Court, Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 42.

¹⁸³ Amicus brief, U.S. Supreme Court, Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 10.

¹⁸⁴ Evans v. the United Kingdom [GC] (6339/05) dom den 10 april 2010 p. 77.

¹⁸⁵ Parillo v. Italy [GC] (46470/11) dom den 27 augusti 2015 p. 169.

¹⁸⁶ Parillo v. Italy [GC] (46470/11) dom den 27 augusti 2015 p. 160; Evans v. the United Kingdom [GC] (6339/05) dom den 10 april 2010 p. 77.

¹⁸⁷ Parillo v. Italy [GC] (46470/11) dom den 27 augusti 2015 p. 169; Amicus brief, U.S. Supreme Court, Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022) s. 13.

¹⁸⁸ A, B and C v. Ireland [GC] (25579/05) dom den 16 december 2010 p. 236.

¹⁸⁹ Vo v. France [GC] (53924/00) dom den 8 juli 2014 p. 75–80; A, B and C v. Ireland [GC] (25579/05) dom den 16 december 2010.

¹⁹⁰ M.L. v. Poland (40119/21) dom den 14 december 2023.

Sammanfattningsvis omfattas en rätt till abort av art. 8 EKMR i många fall men det innebär inte att ett abortförbud alltid strider mot EKMR. Det ges ingen självständig rätt till abort genom art. 8 EKMR men en rätt till abort kan uppstå under art. 8 om det föreligger en risk för kvinnans liv och hälsa om hon tvingas låta graviditeten fortlöpa.¹⁹¹ Med tanke på att majoriteten av konventionsstaterna anser att abort bör vara tillåtet kommer troligtvis Europadomstolens praxis att röra sig åt en mindre margin of appreciation för staterna att förbjuda abort. I framtiden finns det en möjlighet att en rätt till abort anses omfattas av art. 8 EKMR och att ett abortförbud alltid anses strida mot EKMR.

4.3 Ett ökat skydd för aborträtten genom EKMR och Europadomstolens praxis?

Enligt Europadomstolen ökar konventionsstaterna konsensus gällande aborträtten. Fler och fler länder utökar rätten till abort genom sin nationella lagstiftning. Domstolen har flertalet gånger påpekat att EKMR är ett rörligt instrument och att dess vägledande praxis är beroende av utvecklingen i medlemsländernas nationella lagstiftning samt internationella rättsliga instruments utveckling.

Vad gäller de rättigheter i konventionen som inte är absoluta har konventionsstaterna ett utrymme att tolka rättigheten i sin nationella lagstiftning, deras margin of appreciation. Det utrymmet minskar om länderna är överens om att en viss rättighet bör ges en viss form av skydd. På samma sätt ökar utrymmet om länderna är oense rörande en rättighets omfattning. Exempelvis är konventionsstaterna oense gällande när livet anses börja, vilket gör att utrymmet för varje lands margin of appreciation är stort. I takt med att medlemsländerna rör sig mot en mer allmänt accepterad rätt till abort kommer ländernas margin of appreciation att minska. Det innebär att ju fler medlemsstater som ansluter sig till aborträtten desto mindre blir utrymmet för länder att begränsa sin aborträtt. På så sätt kan aborträtten få ett ökat skydd genom EKMR och Europadomstolens praxis.

För Sveriges vidkommande skulle ett ökat skydd för aborträtten genom EKMR också öka skyddet för aborträtten i Sverige eftersom EKMR gäller som svensk lag och inte får begränsas enligt 2 kap. 19 § RF.

---

¹⁹¹ A, B and C v. Ireland [GC] (25579/05) dom den 16 december 2010.

5 Skydd för aborträtten

5.1 Inledning

Följande kapitel syftar till att besvara min andra frågeställning:

- Vilka argument talar för respektive emot att en grundlagsskyddad aborträtt kan stärka kvinnors rättigheter i praktiken?

Nedan kommer jag att göra en avgränsad utblick kring aborträtten i ett globalt perspektiv. Därefter kommer jag att diskutera hur en grundlagsstadgad aborträtt skulle kunna utformas samt behandla rätten till abort som en mänsklig rättighet.

5.2 Är vi på väg att grundlagsstadga aborträtten som en reaktion på händelserna i USA?

Det saknas idag konstitutionellt skydd för rätten till abort i världen. I Frankrike har man beslutat att rätten till abort ska föras in i deras konstitution men innan det blir verklighet krävs en lång och omfattande lagstiftningsprocess. Sveriges förslag om att införa rätten till abort i grundlagen är således banbrytande.¹⁹²

Eftersom det endast är två länder som har påbörjat en diskussion om att införa aborträtten i grundlagen är det svårt att hävda att detta är en trend. Det är dock möjligt att det är något som kommer att bli allt vanligare. Det återstår att se hur Frankrike och Sverige väljer att reglera rätten till abort och om det kommer leda till någon skillnad i praktiken. Om effekterna blir positiva kan det mycket väl komma att sprida sig till fler länder.

5.3 Vad ser vi för trender i världen?

Abort har i länge varit en omdiskuterad fråga. Det finns fortfarande länder idag där abort är totalt förbjudet och kvinnor får genomgå osäkra aborter med stora risker. Osäkra aborter är en av de främsta orsakerna till mödradödlighet.¹⁹³ Nästan alla dödsfall efter osäkra aborter sker i länder där aborträtten är kraftigt inskränkt både genom lagstiftning och avsaknaden av hälso- och sjukvård som tillhandahåller en möjlighet till säkra aborter. Motiveringen bakom abortförbud är ofta att man vill minska antalet aborter. Det har dock visat sig

---

¹⁹² Sveriges Kvinnoorganisationer, <<https://sverigeskvinnoorganisationer.se/lunchwebbinarium-vad-innebar-det-att-grundlagsskydda-abortratten/>> (besökt 09.11.2023).

¹⁹³ United Nations, <<https://www.ohchr.org/en/statements/2022/07/access-safe-and-legal-abortion-urgent-call-united-states-adhere-womens-rights>> (besökt 22.11.2023).

att antalet aborter i länder med mer liberala abortlagar är lägre jämfört med antal aborter i länder med restriktiva abortlagar.¹⁹⁴

Det är inte bara lagstiftningen som utgör ett problem i abortfrågan. I flera länder där abort har legaliserats saknas det fortfarande en faktisk möjlighet att få ingreppet utfört. I vissa fall kan sjukvårdspersonal vägra att utföra ingreppet vilket innebär att även om aborträtten är lagstadgad så finns det ingen möjlighet för kvinnor att få en abort utförd.¹⁹⁵ Det räcker inte med att lagstadga en rättighet, det måste också finnas en handlingsplan för hur denna rättighet ska kunna tillgodogöras av dess rättighetsinnehavare. Annars finns rättigheten bara i teorin och inte i praktiken. I det fallet kan man ställa sig frågan om det över huvud taget är en rättighet annat än rent formellt sett.

En intressant aspekt på aborträtten är hur snabbt den kan förändras. På 60-talet reste svenska kvinnor till Polen för att få genomgå en säker abort. Polen som på 50-talet var ett av de första länderna i Europa med en lagstiftning som legaliserade abort har tagit många steg tillbaka i utvecklingen och tillåter nu endast abort i fall av våldtäkt, incest eller då det föreligger fara för kvinnans liv. I vissa fall lyckas lagen inte ens skydda kvinnor i de fall då det finns en risk för kvinnans liv, något som har visat sig då den nya, restriktiva abortlagstiftningen ledde till en kvinnas död efter att hon blivit nekad abort. Fostret hade en så pass allvarlig fosterskada att det inte skulle överleva fram till förlossning, trots detta nekades kvinnan abort. När fostret väl dog drabbades kvinnan av sepsis på grund av att man inte hann ta ut det döda fostret ur hennes mage i tid, varpå kvinnan avled. En intressant frågeställning, som tyvärr inte kan gås igenom i denna uppsats, är vad som händer med rätten till liv i fall som dessa. Restriktiva abortlagar motiveras ofta med hänsyn till fostrets rätt till liv, men vad händer med kvinnans rätt till liv? När abortlagar är så pass restriktiva att kvinnor dör, är inte det att räkna som ett brott mot rätten till liv i art. 2 EKMR? Dessa frågor aktualiseras också i de länder där kvinnor dör på grund av olagliga aborter.

I mars 2023 dömdes en människorättsaktivist i Polen till åtta månaders samhällstjänst för att ha hjälpt en kvinna att få tillgång till abort.¹⁹⁶ Polens regering har infört dessa restriktiva abortlagar trots att majoriteten av Polens befolkning är för abort. Den polska lagen kriminaliserar inte de kvinnor som gör en abort, utan de som tillhandahåller aborten exempelvis sjukvårdspersonal.¹⁹⁷ Den polska regeringen förföljer både kvinnor och flickor som söker sjukvård samt läkare i ett försök att åtala människor för att ha tillhandahållit

---

¹⁹⁴ United Nations, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Women/WRGS/SexualHealth/INFO_Abortion_WEB.pdf> (besökt 23.11.2023).

¹⁹⁵ United Nations, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Women/WRGS/SexualHealth/INFO_Abortion_WEB.pdf> (besökt 23.11.2023).

¹⁹⁶ Amnesty, <https://www.amnesty.se/agerahub/justyna-domd-efter-att-ha-hjalpt-en-kvinna-fa-tillgang-till-saker-abort/>> (besökt 20.11.2023).

¹⁹⁷ Human Rights Watch, <<https://www.hrw.org/news/2023/09/14/poland-abortion-witch-hunt-targets-women-doctors>> (besökt 30.11.2023).

samförstånd gällande rätten till abort som en mänsklig rättighet.²⁰⁰ Denna statistik säger emot den svenska regeringen som menar att det pågår en global tillbakagång vad gäller aborträtten.²⁰¹ Det är anmärkningsvärt att ett så pass stort och inflytelserikt land som USA väljer att ta bort aborträtten men i majoriteten av världens länder går utvecklingen fortfarande åt en ökad aborträtt.

Även Europadomstolen anser att det finns en pågående rörelse mot en mer öppen inställning till aborträtten inom Europa. I Irland har man exempelvis lagstadgat en rätt till abort från att ha haft en av världens strängaste abortlagar.²⁰² Europadomstolen har konstaterat flera gånger i sin praxis att det finns tendenser på ett Europa som mer och mer ser rätten till abort som en självklarhet. När det finns en gemensam ståndpunkt för en rättighet minskas varje lands eget utrymme, margin of appreciation, att tolka rättigheten genom sin lagstiftning. Om utvecklingen fortsätter i riktning mot en allmänt accepterad rätt till abort kanske ländernas eget utrymme att stadga abortlagstiftning minskar så pass mycket att art. 8 till slut omfattar en absolut rätt till abort. Det skulle bidra till en stärkt aborträtt i hela Europa och tvinga länder till att införa en rätt till abort för att inte bryta mot EKMR.

5.4 Hur kan en grundlagsstadgad aborträtt se ut i Sverige?

Det närmaste den svenska grundlagen kan komma aborträtten idag är genom 2 kap. 6 § RF som innehåller ett generellt skydd för den personliga integriteten.²⁰³ Dock skyddas den personliga integriteten också genom art. 8 EKMR som ger ett mer långtgående skydd.²⁰⁴ Rättigheterna i 2 kap. RF kan, under vissa omständigheter, begränsas enligt 2 kap. 19 § RF, till skillnad från rättigheterna i EKMR.

En rättighet kan utformas som en positiv rättighet eller en negativ rättighet. Rättigheter har traditionellt sett inneburit att staten ska avstå från att agera på ett visst sätt, en så kallad negativ skyldighet gentemot medborgarna. Att formulera en rättighet som en negativ skyldighet är fördelaktigt för staten då det inte kräver något agerande från dess sida. En negativ rättighet kan vara formulerad som att en individ har rätt till något vilket medför att individen kan

---

²⁰⁰ Center for reproductive rights, <https://reproductiverights.org/wp-content/uploads/2023/08/CRR_WALM_SUPPLEMENT_new-8-31-23_FINAL.pdf> (besökt 20.11.2023).

²⁰¹ Kristersson, Expressen, <<https://www.expressen.se/debatt/nu-ska-ratten-till-abort-skyddas-i-grundlagen/>> (besökt 07.11.2023).

²⁰² Manelius, Amnesty, <<https://www.amnesty.fi/sv/en-triumf-nu-ar-abort-lagligt-i-irland/>> (besökt 20.11.2023).

²⁰³ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020) s. 345.

²⁰⁴ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020) s. 346.

ställa krav på att staten inte förhindrar individen från att utnyttja denna rättighet.²⁰⁵

Exempelvis kan man införa en rätt till abort, som medför att staten inte får ta bort möjligheten för kvinnor i Sverige att få genomgå en abort.

Genom praxis har rättigheter även kommit att omfatta motsvarande skyldigheter för staten att aktivt agera för att tillgodose en viss rättighet, en så kallad positiv skyldighet eller förpliktelse.²⁰⁶ De positiva skyldigheterna har sin grund i Europadomstolens praxis där domstolen har klargjort en skyldighet för staterna att säkerställa att rättigheterna ”åtnjuter ett effektivt skydd i praktiken”.²⁰⁷ De positiva skyldigheterna innebär i allmänhet en skyldighet för staten att agera vilket kräver resurser. De positiva rättigheterna innebär därför att det görs en intresseavvägning mellan samhällsintresset och intresset hos den enskilda individen.²⁰⁸

Internationellt sett är Sveriges abortlagstiftning relativt stark, menar Patrick Bremdal.²⁰⁹ Majoriteten av Sveriges befolkning är emot en inskränkning av aborträtten. Enligt den medicinska professionen är dock det faktum att det Rättsliga rådet avgör sista tidpunkt för sena aborter något som gör vår lagstiftning mer begränsad jämfört med andra länder. I andra länder har man till exempel satt vecka 24 som en fast sista tidpunkt för sen abort, vilket medför ett starkare skydd då en lagstadgad fast tidsgräns är svårare att förändra än praxis från ett rättsligt råd.²¹⁰ Den sista tidpunkten för sen abort i Sverige är flytande och kan således komma att ändras enbart genom Rättsliga rådets praxis.

Många inom den medicinska professionen är kritiska till att föra in abort i grundlagen. De oroar sig för risken att rättigheten utformas på ett sätt som i praktiken begränsar aborträtten.²¹¹

I normhierarkin står grundlagarna högst upp vilket innebär att de får företräde framför vanliga lagar.²¹² En lag som strider mot en grundlag får inte tillämpas vilket leder till ett starkare skydd. Om aborträtten skulle skyddas genom

---

²⁰⁵ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020) s. 296.

²⁰⁶ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020) s. 279.

²⁰⁷ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020) s. 296.

²⁰⁸ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020) s. 297.

²⁰⁹ Bremdal, Sveriges Kvinnoorganisationer, <<https://sverigeskvinnoorganisationer.se/lunchwebbinarium-vad-innebar-det-att-grundlagsskydda-abortratten/>> (besökt 09.11.2023).

²¹⁰ Gemzell Danielsson, Sjuka Fakta Podcast.

²¹¹ Nordlund, Sveriges Kvinnoorganisationer, <<https://sverigeskvinnoorganisationer.se/lunchwebbinarium-vad-innebar-det-att-grundlagsskydda-abortratten/>> (besökt 09.11.2023).

²¹² Staaf, Nyström & Zanderin (2022), s. 38.

grundlagen skulle således en abortlag som gick emot den rätten inte vara tillämplig vilket automatiskt skulle innebära ett starkare skydd än idag.

Om aborträtten grundlagsskyddas innebär det ett starkare skydd än idag eftersom grundlagen är svårare att ändra än en vanlig lag. För att ändra på en grundlag krävs två likadana riksdagsbeslut med ett riksdagsval emellan.²¹³ En vanlig lag kan ändras genom ett beslut från riksdagen.²¹⁴ På det sättet har en grundlagsskyddad rättighet ett starkare skydd än en rättighet som skyddas genom en vanlig lag. Genom att flytta upp aborträtten till grundlagen kan man säkerställa att man inte kan göra vilka ändringar som helst.

Det finns dock rättigheter som får begränsas, så kallade relativa rättigheter.²¹⁵ I 2 kap. 20 § RF stadgas ett krav på lagstöd för att få begränsa de rättigheter som regleras i 2 kap. RF. Detta innebär att en rättighet kan begränsas genom en lag som stiftas av riksdagen.²¹⁶ I 2 kap. 21 § RF stadgas att en begränsning av en rättighet måste vara nödvändig, det vill säga att begränsningen inte ska vara onödigt inskränkande i förhållande till ändamålet.²¹⁷ Majoriteten av rättigheterna i 2 kap. RF stadgar att ändamålen bakom begränsningen måste vara ”godtagbar i ett demokratiskt samhälle.”²¹⁸ En begränsning av en rättighet måste vidare följa proportionalitetsprincipen.²¹⁹ Således kan rättigheter i 2 kap. RF begränsas, till skillnad från rättigheterna som stadgas i EKMR. Det medför att rättigheter enligt EKMR ges ett starkare skydd.

Sveriges grundlag regleras traditionellt sett relativt översiktligt utan särskilt detaljerade beskrivningar, enligt Bremdal.²²⁰ Troligtvis skulle en grundlagsskyddad rätt till abort också se ut på det viset. Det innebär att rätten till abort skulle finnas i grundlagen, men de mer detaljerade bestämmelserna skulle behöva regleras i en vanlig lag, liknande den abortlag som finns idag.²²¹

Europaparlamentet har föreslagit att införa en rätt till abort i rättighetsstadgan. Deras förslag ser ut som följer:

---

²¹³ Regeringen pressmeddelande, <<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/03/grundlagskommitte-overlamnar-betankande-om-forstarkt-skydd-for-demokratin-och-domstolarnas-oberoende/#:~:text=För%20att%20ändra%20en%20grundlag.i%20omröstningen%20om%20en%20grundlagsändring>> (besökt 17.11.2023).

²¹⁴ Riksdagen, <<https://www.riksdagen.se/sv/sa-fungerar-riksdagen/riksdagens-uppgifter/beslutar-om-lagar/#>> (besökt 17.11.2023).

²¹⁵ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020), s. 303.

²¹⁶ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020) s. 310.

²¹⁷ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020) s. 315.

²¹⁸ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020) s. 313.

²¹⁹ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020) s. 317.

²²⁰ Bremdal, Sveriges Kvinnoorganisationer, <<https://sverigeskvinnoorganisationer.se/lunchwebbinarium-vad-innebar-det-att-grundlagsskydda-abortratten/>> (besökt 09.11.2023).

²²¹ Bremdal, Sveriges Kvinnoorganisationer, <<https://sverigeskvinnoorganisationer.se/lunchwebbinarium-vad-innebar-det-att-grundlagsskydda-abortratten/>> (besökt 09.11.2023).

”Artikel 7a

Rätt till abort

Var och en har rätt till säker och laglig abort.”²²²

Detta kan användas som ett exempel på hur en rätt till abort skulle kunna se ut. Det är dock en vag formulering och ger inte någon vägledning vad gäller antal graviditetsveckor, hur långt rättigheten sträcker sig eller under vilka omständigheter. Om rätten till abort skulle utformas på ett liknande sätt i regeringsformen skulle det krävas att fler detaljer stadgades i en vanlig lag, liknande den abortlag vi har idag. En vanlig lag kan ändras genom enkel majoritet i riksdagen. Om Sveriges riksdag skulle vilja, kan de inskränka rätten till abort genom att begränsa grunderna på vilka abort är tillåtet eller sänka tidsgränsen. I Polen är abort tillåtet i ett fåtal undantagsfall. Det skulle vara möjligt att stadga en rätt till abort i regeringsformen och därefter införa samma regler som i Polen. Abort är tillåtet, men endast efter våldtäkt, incest och vid fara för kvinnans liv eller hälsa.

För att inte strida mot EKMR ska abort tillåtas vid fall av fara för kvinnans liv eller hälsa, om det föreligger någon form av rätt till abort. Om man inskränker rätten till abort till endast fall där kvinnans liv eller hälsa är i fara har man i princip tagit bort rätten till abort. Det skulle inte strida mot en eventuell aborträtt i grundlagen dock, om den endast stadgade en rätt till abort. Vidare finns andra sätt att inskränka aborträtten, exempelvis genom att inte tillhandahålla abortvård. Europadomstolen har fastställt att det är ett brott mot EKMR att ha en abortlagstiftning som tillåter abort men inte tillhandahåller den faktiska möjligheten att utföra en abort. Det faller inom staternas positiva förpliktelser att säkerställa kvinnors möjlighet att genomgå ett abortingrepp om det finns en lagstadgad rätt till abort i landet.

5.5 Abort som en mänsklig rättighet

”Kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter.”²²³

Ett annat sätt att skydda rätten till abort är att rätten omfattas av de mänskliga rättigheterna. De mänskliga rättigheterna är rättigheter och skydd som varje människa ska vara garanterad enbart för att personen är en människa. De är universella och grundläggande rättigheter som ska få företräde framför alla andra normer.²²⁴

De mänskliga rättigheterna stadgar skyldigheter för en stat och begränsar statens makt. Mänskliga rättigheter är en del av folkrätten som stater är skyldiga

---

²²² Europaparlamentets resolution, EUT 2023 C 47/22 p. 2.

²²³ Europaparlamentets resolution, EUT 2020 C 449/11 p. B.

²²⁴ Derlén, Lindholm & Naarttijärvi (2020), s. 278.

att respektera. Rättigheterna ska implementeras i varje lands nationella lagstiftning. Vidare krävs att det finns ett fungerande rättssystem som säkerställer efterlevnaden av regleringen.²²⁵ Mänskliga rättigheter kan definieras som ”grundläggande rättigheter som varje enskild anses kunna hävda gentemot det allmänna.”²²⁶

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, människorättsdelegationen antogs år 1948 och har hävdats utgöra sedvanerätt. Det medför att den är bindande för alla stater.²²⁷

5.5.1 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Reproduktiv hälsa och rättigheter utgör en grundläggande fri- och rättighet i flera internationella människorättsinstrument som Sverige har tillträtt, däribland FN:s kvinnokonvention.²²⁸ Det reproduktiva självbestämmandet grundar sig i rätten till privatliv och kroppslig integritet. Det omfattar rätten för varje kvinna att få bestämma över sin kropp, sexualitet och reproduktiv hälsa vilket bland annat innefattar abort.²²⁹

FN har fastställt att rätten till en säker abort ingår i den sexuella och reproduktiva hälsan och rättigheter, SRHR, och är en mänsklig rättighet.²³⁰ Reproduktiv hälsa definierades för första gången som en mänsklig rättighet vid FN:s internationella befolkningskonferens i Kairo år 1994.²³¹ Handlingsplanen som togs fram vid konferensen är det första internationella dokument som erkänner rätten till reproduktiv hälsa. Reproduktiv hälsa definieras i dokumentet som ”ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande kring det reproduktiva systemet och alla dess funktioner.”²³² Det omfattar varje enskild individs rätt att själv bestämma över sin kropp, sexualitet och fortplantning.²³³ Vidare framgår att kvinnor och män ska ha tillgång till familjeplanering, där abort ingår.²³⁴ Den enda internationella konventionen som omfattar en rätt till familjeplanering är FN:s kvinnokonvention som i art. 12 fastställer kvinnors rätt till hälso-och sjukvård vilket inkluderar familjeplanering. Kvinnokonventionen är den andra mest undertecknade av FN:s nio

---

²²⁵ Regeringen, <<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/fakta-om-manskliga-rattigheter/vad-ar-manskliga-rattigheter/>> (besökt 20.11.2023).

²²⁶ Fisher (2023), s. 13.

²²⁷ Staaf, Nyström & Zanderin (2022), s. 43.

²²⁸ Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW), New York den 18 december 1979, SÖ: 1980:8; Zillén, Mattsson & Slokenberga (2022) s. 220.

²²⁹ Zillén (2023) s. 408.

²³⁰ Mulkerrins, Förenta nationerna, <<https://fn.se/aktuellt/blogg/att-strypa-tillgangen-till-abort-riskerar-kvinnors-liv/>> (besökt 20.11.2023).

²³¹ Zillén, Mattsson & Slokenberga (2022) s. 220; International Conference on Population and Development, Programme of Action 1994, (2004).

²³² Zillén, Mattsson & Slokenberga (2022) s. 220; International Conference on Population and Development, Programme of Action 1994, (2004).

²³³ Zillén, Mattsson & Slokenberga (2022) s. 220.

²³⁴ Zillén, Mattsson & Slokenberga (2022) s. 222 f.

konventioner för mänskliga rättigheter. Kvinnokonventionen är vidare den konvention som flest länder har valt att reservera sig mot. Reservationerna gäller till stor del den reproduktiva hälsan och rätten till sin kropp.²³⁵ Sverige är part till och har inte reserverat sig mot kvinnokonventionen. Inte heller Polen eller USA har reserverat sig mot något i kvinnokonventionen som båda länderna är part till.²³⁶

I art. 10 i den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter,²³⁷ IKESKR, stadgas att kvinnor ska ges ett särskilt skydd före och efter förlossning.²³⁸

I världshälsoorganisationens nya riktlinjer fastställs abort som en mänsklig rättighet.²³⁹ Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter skyddas internationellt som mänskliga rättigheter. Rättigheten går att hitta i internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter,²⁴⁰ ICCPR, den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter,²⁴¹ IKESKR, konventionen om avskaffande av diskriminering av kvinnor samt den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.²⁴² Kvinnors rätt till sexuell och reproduktiv hälsa och rättighet omfattas vidare av flera av de mänskliga rättigheterna enligt Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, rättighetsstadgan, Europakonventionen och Europadomstolens rättspraxis. De mänskliga rättigheterna som SRHR omfattas av är bland annat rätten till liv och värdighet, frihet från omänsklig och förnedrande behandling, rätten till hälso- och sjukvård, rätten till ett privatliv, rätten till utbildning samt förbudet mot diskriminering.²⁴³

Sverige har varit en ledande aktör vad gäller internationellt arbete rörande sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i världen.²⁴⁴ Utrikesutskottet menar att Sverige aktivt bör arbeta för att EU ska fastställa rätten till laglig och säker abort samt att aborträtten ska räknas som en grundläggande mänsklig

---

²³⁵ UN Women Sverige, Kvinnokonventionen, <<https://www.unwomen.se/kvinnokonventionen-2/>> (besökt 15.12.2023).

²³⁶ United Nations Human Rights Treaty Bodies, UN Treaty Body Database, <https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-8&chapter=4&clang=en#51> (besökt 15.12.2023).

²³⁷ Den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (IKESKR), International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), New York 3 januari 1976, SÖ: 1971:41.

²³⁸ Zillén, Mattsson & Slokenberga (2022) s. 220.

²³⁹ World Health Organization (2022), s. 7.

²⁴⁰ Den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), New York 23 mars 1976, SÖ 1971:42.

²⁴¹ Den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (IKESKR), International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), New York 3 januari 1976, SÖ: 1971:41.

²⁴² Europaparlamentets resolution, EUT 2022 C 81/04 p. C.

²⁴³ Europaparlamentets resolution, EUT 2022 C 81/50 p. AD.

²⁴⁴ Bet. 2010/11:UU12 s. 11.

rättighet. Aborträtten ska respekteras på samma sätt som övriga grundläggande mänskliga rättigheter enligt utrikesutskottet.²⁴⁵

Europaparlamentet framför att även om abort är lagligt i många länder förekommer det ofta olika slags hinder för att få genomgå en abort. Begränsande tidsperioder och på vilka grunder man får genomgå en abort utgör sådana hinder.²⁴⁶ Kvinnor tvingas på grund av mycket restriktiva abortlagstiftningar att genomgå en graviditet mot sin vilja, göra olagliga aborter eller tvingas resa utomlands för att genomgå en abort, vilket utgör en kränkning av deras mänskliga rättigheter.²⁴⁷

Rättsligt skydd för aborträtten och tillgången till abort har etablerats i internationell rätt. Rättigheten handlar om att säkerställa kvinnors förmåga att tillgodogöra sig sina rättsligt skyddade mänskliga rättigheter till liv, hälsa, jämställdhet och icke-diskriminering, privatliv, att inte bli utsatt för tortyr, grymt, inhumant och nedvärderande bemötande samt säkerställa kvinnors rätt att inte utsättas för könsbaserat våld. Enligt experter på mänskliga rättigheter är tillgång till en säker och laglig abort en del av kvinnors nödvändiga sjukvård samt avgörande för att kvinnor ska kunna tillgodogöra sig sina mänskliga rättigheter.²⁴⁸

Efter Dobbs släppte FN:s kvinnorättskommitté²⁴⁹ följande uttalande:

The Committee on the Elimination of Discrimination against Women, CEDAW, urges the United States to adhere to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women in order to respect, protect, fulfil and promote the human rights of women and girls.²⁵⁰

När USA:s högsta domstol valde att ta bort den genom konstitutionen skyddade aborträtten som tillkommit genom Roe menade FN att Högsta domstolen åsidosatt de internationella mänskliga rättigheter som USA är juridiskt skyldiga att respektera, bland annat genom deras ratificering av ICCPR.

FN:s kvinnokommitté menar att avsaknad av abort kan utgöra en form av könsbaserat våld gentemot kvinnor. Lagar som kriminaliserar abort strider mot staters förpliktelse att respektera rätten till sexuell och reproduktiv hälsa samt bryter mot de mänskliga rättigheterna. Att förebygga osäkra aborter är en central skyldighet inom rätten för sexuell och reproduktiv hälsa. För att skydda rätten till liv får inte inskränkningar i aborträtten riskera kvinnors

---

²⁴⁵ Bet. 2009/10:UU15 s. 44.

²⁴⁶ Europaparlamentets resolution, EUT 2022 C 81/04 p. U.

²⁴⁷ Europaparlamentets resolution, EUT 2022 C 81/04 p. V.

²⁴⁸ United nations, <www.ohchr.org/en/statements/2022/06/joint-web-statement-un-human-rights-experts-supreme-court-decision-strike-down> (besökt 22.11.2023).

²⁴⁹ The Committee on the Elimination of Discrimination against Women.

²⁵⁰ United nations, <<https://www.ohchr.org/en/statements/2022/07/access-safe-and-legal-abortion-urgent-call-united-states-adhere-womens-rights>> (besökt 22.11.2023).

liv.²⁵¹ Europaparlamentet har också konstaterat att avsaknad av en möjlighet till säker och laglig abort utgör våld mot kvinnor.²⁵²

Mänskliga rättighetsorgan²⁵³ har stadgat att en laglig tillgång till abort bör säkerställas i vissa fall. Dessa fall inkluderar när graviditeten medför en fara för kvinnans liv eller hälsa, när graviditeten är en följd av en våldtäkt eller incest samt i fall där graviditeten orsakar betydande smärta och lidande. Vidare har fördragsorgan²⁵⁴ rekommenderat att abort ska vara tillåtet i fall där fostret lider av en allvarlig fosterskada.²⁵⁵ Sveriges regering har också uttalat sig om att aborträtten är en grundläggande och fundamental mänsklig rättighet.²⁵⁶

Det framstår som relativt klart att en rätt till säker och laglig abort omfattas av mänskliga rättigheter. Det saknas en tydligt stadgad rättighet i folkrätten men abort anses generellt sett ingå i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter som omfattas av folkrättsliga instrument. Vidare finns möjlighet att en rätt till abort i framtiden skulle kunna komma att omfattas av sedvanerätten. I dagsläget är det svårt att hävda att abort skulle omfattas av sedvanerätten enligt mig, eftersom det råder så många delade åsikter i frågan och det är fortfarande flera länder där abort är förbjudet.

Att abort anses omfattas av mänskliga rättigheter enligt flertalet organisationer innebär inte ett ökat skydd i praktiken. FN fördömer det som sker i Polen och USA, men i praktiken saknas det kännbara konsekvenser för staterna.

Det framstår sammantaget som att abort räknas som en mänsklig rättighet enligt många organisationer, exempelvis FN. Det saknas en uttrycklig rättighet till abort i de folkrättsliga instrumenten, däremot anses abort omfattas av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt rätten till fysisk integritet.

5.6 Vilka argument talar för respektive emot att en grundlagsskyddad aborträtt kan stärka kvinnors rättigheter?

Som nämnts ovan skyddas aborträtten idag enligt svensk lagstiftning genom abortlagen och Europakonventionen. Förslaget om att införa en

---

²⁵¹ United Nations, <www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Women/WRGS/SexualHealth/INFO_Abortion_WEB.pdf> (besökt 23.11.2023).

²⁵² Europaparlamentets resolution, EUT 2020 C 449/11 p. R.

²⁵³ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General comment 22, p. 28 & 45; Human Rights Committee General Comment 36, p. 8.

²⁵⁴ Joint statement by CEDAW; Committee on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), 29 august 2018.

²⁵⁵ United Nations, <www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Women/WRGS/SexualHealth/INFO_Abortion_WEB.pdf> (besökt 23.11.2023).

²⁵⁶ Kristersson, Expressen, <<https://www.expressen.se/debatt/nu-ska-ratten-till-abort-skyddas-i-grundlagen/>> (besökt 07.11.2023).

grundlagsskyddad rätt till abort är banbrytande. Det är endast Sverige och Frankrike som utreder möjligheten till detta. Sverige är således i framkant för ett sådant skydd.

Genom att föra in rätten till abort i grundlagen ges den en högre status än vad den har i nuläget. Lagar som strider mot grundlagen får inte tillämpas, således skulle rätten till abort naturligt få en högre status än idag.

Så som jag tolkar regeringens direktiv grundar sig aborträtten i rätten till kroppslig integritet som är grundlagsskyddad genom 2 kap. RF. Därför kan man argumentera för att det saknas anledning att införa även rätten till abort i grundlagen. Om kvinnans rätt redan är stadgad i grundlagen finns redan ett skydd för den kroppsliga integriteten och ytterligare en bestämmelse kan tyckas överflödig. Däremot är det inte tydligt stadgat någonstans, vare sig i lagstiftning eller praxis att 2 kap. RF faktiskt omfattar rätten till abort. Regeringen hänvisar i motionen till 2 kap. 5 och 6 §§ RF som två bestämmelser som skyddar den enskildes integritet, paragraferna stadgar ett förbud mot kroppsstraff och ett skydd mot påtvingat personligt ingrepp respektive. Ingen av dessa ger ett tydligt, framträdande skydd för rätten till abort.

I art. 8 EKMR återfinns dock regler till skydd för den enskildes personliga integritet genom skyddet för privat- och familjeliv. EKMR har en stark ställning i svensk rätt genom regeringsformen 2 kap. 19 § som stadgar att lag eller föreskrift inte får strida mot Sveriges åtaganden enligt EKMR. Det innebär att EKMR har en ställning i svensk rättsordning som är ganska lik den grundlagen har. Enligt Europadomstolens praxis omfattar art. 8 en rätt till abort, främst på grunder som kvinnans hälsa. Europadomstolen har vidare fastställt att länder som tillåter abort också måste säkerställa en effektiv möjlighet för invånarna att faktiskt utföra en abort.

I dagsläget har konventionsstaterna ett relativt stort utrymme att själva reglera aborträtten, om det ska finnas en rätt eller inte samt vilken omfattning en eventuell rättighet ska ha. Det är fastställt att de medlemsstater som har en rätt till abort också måste säkerställa en möjlighet att få en abort utförd på ett säkert sätt. Staternas margin of appreciation minskar dock om medlemsstaterna är överens om en ståndpunkt. Det innebär att ju fler konventionsstater som väljer att acceptera abort som en självklar rättighet, desto mindre kommer staternas möjlighet att förbjuda abort att bli. Det går att se en trend i Europa mot en större acceptans för abort, där exempelvis abort blev lagligt i Irland 2019. Således finns en möjlighet att aborträtten kan komma att få ett ännu starkare skydd genom EKMR. Detta bekräftas av juridiska professorer med expertis inom EKMR som i sin amicus brief till Dobbs-fallet framförde att både Europa och övriga världen rör sig mot en större acceptans av aborträtten. Europadomstolens dom där Polens nya abortlagstiftning ansågs bryta

mot art. 8 EKMR i ett fall,²⁵⁷ kan tolkas som ett tecken på att aborträtten kan komma att ges ett starkare skydd genom EKMR.

Internationellt sett anser många att rätten till abort omfattas av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.²⁵⁸ Genom FN:s handlingsplan från befolkningskonferensen i Kairo 1994 definierades reproduktiva rättigheter som en mänsklig rättighet. Världshälsoorganisationen har fastställt att abort är en mänsklig rättighet i deras riktlinjer. FN menar att abort ingår i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter anses av många organ omfattas av bland annat rätten till privatliv, rätten till liv och värdighet samt rätten till hälso- och sjukvård. Det finns därför vissa belägg för att rätten till abort kan anses skyddas genom en del folkrättsliga instrument. Trots detta finns det länder som inskränker aborträtten.

Sexuella och reproduktiva rättigheter omfattas av FN:s kvinnokonvention och IKESKR, däremot stadgas inte någon uttrycklig rätt till abort. Vad gäller kvinnokonventionen har flertalet länder reserverat sig mot de sexuella och reproduktiva rättigheterna, dock inte Sverige. I Sverige skyddas således kvinnors sexuella och reproduktiva rättigheter, både genom kvinnokonventionen och IKESKR. Ett argument emot att grundlagsstifta aborträtten är att den redan kan anses skyddad genom rätten till sexuell och reproduktiv hälsa. Kavot Zillén menar att abort omfattas av kvinnors rätt att själva bestämma över sin sexuella och reproduktiva hälsa. Det innebär att rätten till abort i Sverige skyddas genom FN:s kvinnokonvention och IKESKR. Ytterligare en bestämmelse kan således anses överflödig, dock kan man argumentera för att ytterligare ett skydd inte skadar. Vad som talar emot detta argument är att både Polen och USA är parter till kvinnokonventionen och har valt att inte reservera sig mot något. Trots detta tillåter USA idag att delstater inför ett förbud mot aborter och Polens abortlagstiftning tillåter endast abort i mycket få undantagsfall. Det visar på att skyddet som kvinnokonventionen ger vad gäller abort inte är särskilt starkt, vilket talar för att införa en grundlagsskyddad aborträtt i Sverige.

Det går vidare att argumentera för att, med tanke på att det inte finns en uttrycklig rätt till abort, det kan finnas belägg för att införa en sådan rätt i grundlagen för att säkerställa rätten till abort för kvinnor i Sverige.

Utöver det grundlagsrättsliga skydd som skulle ges aborträtten är det ett ställningstagande att stadga en rättighet i sin grundlag. Att införa en sådan rätt i grundlagen måste ses som en tydlig markering gentemot abortmotståndare och andra länder som inskränker rätten till abort. Så som situationen ser ut idag, i USA och Polen med flera länder i Europa, vore ett sådant ställningstagande en tydlig signal till övriga världen om var Sverige står i frågan. Vidare

---

²⁵⁷ M.L. v. Poland (40119/21) dom den 14 december 2023.

²⁵⁸ Se Zillén (2023).

skulle det vara en signal till Sveriges befolkning att den svenska aborträtten är säkrad som skulle kunna medföra en trygghet för svenska kvinnor.

Aborträtten i Sverige är stark jämfört med många andra länder, varför det kan tyckas som en onödig åtgärd att grundlagsskydda aborträtten. Den är inte heller i dagsläget hotad, endast 7 % av Sveriges befolkning anser att det är en bra idé att inskränka abortlagen. Det har dock förekommit förslag inom vissa partier om att inskränka aborträtten, exempelvis om att sänka gränsen för fri abort från 18 till 12 veckor vilket skulle kunna motivera ett ökat skydd för att inte riskera en liknande utveckling som i Polen eller USA. Idag säger sig alla partier stå bakom aborträtten, men det kan fortfarande innebära en önskan om att inskränka den vilket i förlängningen skulle kunna innebära ett hot mot aborträtten.

Aborträttens historia i Polen är ett tydligt exempel på att aborträtten inte är något vi kan ta för givet. Polen har idag en av de mest restriktiva abortlagarna i världen, trots att de var tidiga med att införa en aborträtt på 50-talet. Det visar på hur en rättighet som tycks självklar plötsligt kan tas bort helt.

Utvecklingen i USA visar också på hur fort en rättighet kan tas bort. Vad gäller USA omfattades aborträtten till och med av konstitutionen, men togs ändå bort genom ett rättsfall. På samma sätt hade dock aborträtten ansetts omfattas av konstitutionen genom ett rättsfall. Det går inte att jämföra USA:s rättsordning med Sveriges rättsordning eftersom de ser väldigt olika ut, men det säger trots allt något om hur svag aborträtten är i världen och hur enkelt en förändring kan ske.

Regeringen menar att på grund av den ”globala tillbakagången” i kvinnors rättigheter finns det ett behov av att grundlagsskydda aborträtten för att säkerställa att den ges det starkaste skyddet som finns att tillgå rättsligt i Sverige. Min efterforskning visar dock snarare att aborträtten *i ett globalt perspektiv* får en starkare och starkare rättslig ställning i majoriteten av länderna i världen. Även om det som nämnts finns ett flertal länder som har valt att begränsa aborträtten de senaste åren, finns det samtidigt flera länder som istället har valt att utöka aborträtten, exempelvis Irland. När ett stort och inflytelserikt land som USA väljer att göra en sådan drastisk förändring som att kraftigt begränsa aborträtten påverkar det naturligtvis många kvinnor. Det blir en stor nyhet internationellt. Det är dock viktigt att inte glömma bort att det är ett land och att det finns många länder vars utveckling fortfarande rör sig åt det motsatta hållet. USA är ett stort och inflytelserikt land globalt sett, varför det är av stor vikt att ta deras agerande i beaktande och vara medveten om risken att deras begränsning av aborträtten kan leda till att andra länder väljer att göra samma. Viktigt att notera i detta sammanhang är att Polen valde att begränsa sin rätt till abort år 2021, innan domslutet i Dobbs-fallet.

Vad som å andra sidan talar *emot* att införa en grundlagsskyddad aborträtt är svårigheten att reglera en så pass komplex fråga i en grundlag. Traditionellt sett är Sveriges grundlag inte så specifik, detaljerade bestämmelser finns istället att hitta i speciallagar. Även om aborträtten skulle införas i grundlagen krävs mest troligt en kompletterande abortlag som stadgar detaljerade bestämmelser vad gäller exempelvis tidsgränser och metoder. Det finns vidare en risk för att en grundlagsskyddad rätt till abort blir mer restriktiv än dagens abortlagstiftning. I dagsläget finns det fåtal argument som talar för en mer restriktiv abortlag, risken kan således inte anses överhängande men jag anser inte att det går att bortse från den helt. Det finns till exempel ett parti i Sverige som tidigare har uttryckt en önskan om att sänka gränsen för abort till vecka 12, som nu sitter i regeringen. Den snabba utvecklingen i exempelvis USA och Polen talar enligt mig också för att man bör vara medveten om att risken finns.

Som framgått i kapitel fem finns det argument för att införa en grundlagsskyddad aborträtt, precis som det finns argument emot en grundlagsskyddad aborträtt. Vad gäller de senare kan hävdas att aborträtten redan är skyddad genom abortlagen, EKMR och internationella konventioner. Frågan återstår dock hur omfattande skyddet faktiskt skulle bli i praktiken?

Det finns två olika sätt att stadga en rättighet eller förpliktelse. En rättighet kan vara positiv eller negativ. Om aborträtten skulle stadgas negativt skulle det exempelvis kunna se ut så här:

”Rätten till abort får inte inskränkas annat än genom lag.”

En sådan formulering skulle innebära att riksdagen kan ta ett beslut med enkel majoritet om att införa en lag som säger att abort är förbjudet. Det skulle inte krävas mer än så för att inskränka kvinnors rätt till abort. I själva verket skulle det inte bli någon större skillnad mot idag. Riksdagen kan ändra dagens abortlagstiftning på samma sätt. Det skulle därför inte bidra till ett större skydd för kvinnors rätt till abort. Dock skulle ställningstagandet fortfarande finnas kvar utåt sett, men i praktiken blir det ingen skillnad jämfört med det skydd som aborträtten redan har genom vanlig lag.

En annan möjlighet är att stadga det som en positiv rättighet. Exempelvis skulle det kunna se ut så här:

”Varje kvinna i Sverige har rätt till en säker abort fram till vecka X.”

Avgörande i detta fall blir således vilken vecka politikerna väljer att sätta som en gräns för den grundlagsstadgade aborträtten. Med tanke på att det finns partier som velat sänka gränsen från 18 veckor till 12 veckor kan det finnas risk för att gränsen som införs i grundlagen inte är den 18-veckorsgräns som vi har rätt till idag. Även i detta fall föreligger en risk för en mer inskränkt

grundlag. Om riksdagen väljer att införa en grundlagsstadgad aborträtt upp till 18 veckor har vi dock ett starkare skydd än det skydd som föreligger idag. För att ändra en grundlag krävs två riksdagsbeslut med ett val emellan. För att ändra en vanlig lag krävs enkel majoritet i riksdagen. Ett sådant grundlagsskydd skulle således innebära ett större skydd i och med att det skulle vara svårare att ändra på lagen.

Vad som är viktigt att beakta vid ett eventuellt grundlagsstadgande är att det inte räcker med att grundlagsstadga en rättighet för att den ska få genomslag. Det blir extra viktigt när det kommer till en så komplex rättighet som rätten till abort. Om man grundlagsstadgar aborträtten finns risken att lagstiftaren och politikerna inte fortsätter kampen för en fortsatt stark aborträtt. Ett grundlagsskydd kan framstå som ett stort steg, framför allt i samhällsdebatten. Det medför en risk att man ”nöjer sig” med ett grundlagsskydd som i praktiken inte gör någon skillnad.

Det är viktigt att inte glömma bort vikten av att formulera en tydlig och uppdaterad abortlag som ett komplement. Livsduglighetsbegreppet behöver ses över då tillämpningen av begreppet idag är oklart och kan leda till godtyckliga bedömningar. Ett stort ansvar ligger på sjukvårdspersonalen vars uppfattningar om begreppets innebörd varierar. Det finns också en risk för att aborträtten inskränks i framtiden om vi behåller abortlagen, och då främst livsduglighetsbegreppet, som den är stadgad idag. För att undvika en framtid där aborträtten riskerar att inskränkas kan lagstiftaren exempelvis införa en fast tidsgräns där aborter inte längre är tillåtet. Enligt den medicinska professionen bör denna gräns inte ligga före vecka 22, eftersom det krävs stora resurser att försöka rädda foster som föds fram i vecka 22. De foster som man lyckas rädda får ofta komplikationer som funktionsnedsättningar och sjukdomar.

Mitt förslag är att ta bort livsduglighetsbegreppet från abortlagen och istället ersätta det med en fast gräns för när abort inte längre bör tillåtas. Det skulle medföra en tydlighet för hälso – och sjukvårdspersonal samt minska risken för godtyckliga bedömningar vad gäller tillstånd för sen abort. Vidare skulle det öka rättssäkerheten eftersom det skulle medföra en enhetlig bedömning över landet. Genom en tydligt lagstadgad sista tidpunkt för tillåten abort ökar chansen för en enhetlig bedömning vad gäller sena aborter.

6 Analys och slutsats

6.1 Inledning

I den här uppsatsen har jag behandlat problematiken kring aborträtten. För att utreda detta ämne har jag haft två frågeställningar, utöver min övergripande frågeställning, till hjälp.

Gällande den första frågeställningen ”*Vad talar för att det föreligger ett behov av att se över begreppet livsdugligt i 3 § abortlagen?*” kunde jag konstatera att dagens abortlagstiftning är problematisk i sin utformning.²⁵⁹ Tidsgränser för sena aborter baseras på ett flytande begrepp, livsduglighet, som saknar en tydlig definition. Hälso- och sjukvårdspersonalen har olika uppfattningar om innebörden av begreppet livsdugligt vilket kan leda till en tillämpning över landet som inte är enhetlig. Handläggningstid mellan läkarens bedömning av det enskilda fostrets livsduglighet och abortingreppet kan medföra att ett livsdugligt foster aborteras bort.

Vidare är det problematiskt att innebörden av begreppet livsdugligt är beroende av neonatalvårdens förutsättningar att rädda extremt för tidigt födda barn. I takt med neonatalvårdens utveckling går det att rädda extremt för tidigt födda barn allt tidigare, vilket kommer medföra en sänkning av gränsen för sena aborter. I framtiden kan detta komma att påverka tidsgränserna för fri abort med hänsyn till att det ska finnas en säkerhetsmarginal mellan gränsen för fri abort och tidpunkten för livsduglighet. Därmed kan kvinnors rätt till abort i Sverige komma att inskränkas i framtiden.

Gällande min andra frågeställning ”*Vilka argument talar för respektive emot att en grundlagsskyddad aborträtt kan stärka kvinnors rättigheter?*” kan konstateras att det finns argument både för och emot en grundlagsskyddad aborträtt.²⁶⁰

Ett argument som kan tala emot att grundlagsskydda aborträtten är att den kan omfattas av EKMR. Art. 8 EKMR stadgar en rätt till privatliv som har ansetts omfatta abort i vissa fall. Eftersom det fortfarande råder skilda uppfattningar inom Europa vad gäller aborträtten och rätten till liv har staterna i dagsläget stor möjlighet att själva lagstifta gällande detta inom deras margin of appreciation som, på grund av oenigheten i Europa, är stor. Ju fler länder som enas om aborträtten, desto mindre blir staternas margin of appreciation och därmed möjlighet att inskränka aborträtten.

De senaste åren har Europadomstolen i sina domar rört sig åt en smalare margin of appreciation för konventionsstaterna, enligt *Amici curiae*. *Amici curiae* menar också att fler och fler länder i Europa rör sig åt en mer liberal

---

²⁵⁹ Se avsnitt 3.5.

²⁶⁰ Se avsnitt 5.6.

abortlagstiftning. Således finns en möjlighet att art. 8 EKMR kommer omfatta en aborträtt som ålägger medlemsstater att tillhandahålla en möjlighet till säker och laglig abort.

EKMR omfattar dock inte en absolut rätt till abort vilket skulle kunna tala för att det finns skäl att införa rätten i grundlagen.

På samma sätt finns ett visst skydd för aborträtten i internationella folkrättsliga instrument genom skyddet för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Det skyddet medför inte heller en absolut rättighet till abort vilket kan tala för att det finns skäl att säkerställa rätten i den svenska grundlagen.

Regeringen motiverar förslaget om att grundlagsskydda aborträtten genom tillbakagången i kvinnors rättigheter i världen. Vad gäller aborträtten har USA och Polen inskränkt kvinnors rätt till abort det senaste vilket har fått stort utrymme i den allmänna debatten. Samtidigt finns det flera länder som har liberaliserat sin abortlag, exempelvis Irland. I Sverige är stödet för en inskränkt aborträtt litet vilket kan indikera att det saknas ett behov av ett ökat skydd. Det har dock förekommit politiska förslag om att inskränka aborträtten vilket trots allt visar på att det kan finnas anledning att säkerställa kvinnors rätt till abort i Sverige.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns hållbara argument både för och emot att grundlagsskydda aborträtten.

6.2 I vad mån kan en grundlagsskyddad aborträtt komma att stärka kvinnors rätt till abort?

Vad som nu återstår i detta avslutande kapitel är att behandla min övergripande frågeställning och syftet med uppsatsen, det vill säga i vad mån en grundlagsskyddad aborträtt kan komma att stärka kvinnors rätt till abort. Här kan konstateras att det är ett tydligt politiskt ställningstagande att införa en grundlagsskyddad aborträtt. Så som det ser ut i vissa länder, både i och utanför Europa, är ett sådant ställningstagande viktigt.

Förutsatt att syftet med att grundlagsstadga aborträtten är att stärka kvinnors rätt finns det några viktiga aspekter i frågan huruvida syftet går att uppnå.

Som jag har konstaterat ovan innehåller inte regeringsformen särskilt detaljerade bestämmelser. Vad gäller aborträtten krävs detaljerade bestämmelser med tanke på frågans komplexa natur, exempelvis gällande tidsgränser och metoder för abort. Det skulle således krävas en kompletterande abortlag som stadgar de mer detaljerade bestämmelserna gällande abort. Rätten till abort i regeringsformen skulle bli en sorts portalparagraf till abortlagen. Beroende på hur rätten skulle utformas i regeringsformen kan den medföra ett litet ökat skydd eller inget ökat skydd alls.

Om rätten stadgas som en rätt till abort där undantag kräver stöd i lag är det enkelt att inskränka rättigheten i framtiden. Det räcker med en lagändring i abortlagen för att inskränka kvinnors aborträtt exempelvis från vecka 18 till vecka 12. Eftersom det har funnits ett sådant förslag från ett parti som just nu är samarbetsparti till regeringen är det en möjlig konsekvens av de utredningar av abortlagen som just nu pågår. En sådan utveckling skulle således inskränka kvinnors rätt istället för att stärka den.

Rätten kan vidare stadgas som en positiv förpliktelse för staten, att varje kvinna har rätt till abort exempelvis fram till en viss vecka. En alternativ formulering skulle eventuellt kunna vara att stadga att varje kvinna har en rätt till abort i enlighet med abortlagen. Vad gäller första alternativet finns det en risk att aborträtten kan inskränkas genom att stadga en mycket låg tidsgräns, exempelvis vecka fem. Det skulle medföra en grundlagsstadgad aborträtt som i verkligheten skulle innebära en mycket inskränkt möjlighet till abort. Om man däremot väljer att införa en rätt till abort fram till vecka 18 i grundlagen, som inte kan begränsas genom lag, skulle det medföra ett ökat skydd för kvinnors rätt till abort eftersom en lag som är grundlagsstridig inte får tillämpas. Konsekvenserna av det andra alternativet skulle bli mycket lika konsekvenserna av att stadga aborträtten som en negativ rättighet. Rättigheten skulle finnas i grundlagen men det skulle fortfarande vara enkelt att inskränka den genom vanlig lag som enbart kräver ett riksdagsbeslut.

Att endast föra in rätten till abort i grundlagen behöver alltså inte medföra ett starkare skydd för kvinnors aborträtt. Beroende på hur man väljer att formulera det kan det medföra en inskränkt aborträtt. Det kan också medföra att det inte blir någon skillnad jämfört med hur aborträtten ser ut idag. Ett tredje alternativ är att det faktiskt medför ett starkare skydd för kvinnors rätt till abort, om man väljer att stadga en rätt till abort fram till vecka 18 eller längre i grundlagen.

En oro inför ett eventuellt införande av aborträtten i grundlagen är att det kan framstå som ett stort steg i rätt riktning men att det inte blir en särskilt stor förändring i praktiken. Det kan bli ett så kallat ”spel för gallerierna” från regeringens sida. Risken är att man då släpper kampen för aborträtten och tänker att det ”räcker” med att den är stadgad i grundlagen när det egentligen inte har blivit någon stor förändring i praktiken. Allt handlar om hur rättigheten formuleras. Det ska bli intressant att se hur förslaget ser ut när det är klart.

6.3 Sammanfattande slutsats

Sammanfattningsvis behöver abortlagen ses över för att kunna garantera en stark aborträtt för kvinnor i Sverige. Så som abortlagen är utformad idag kommer gränsen för sena aborter att sänkas i takt med den medicin-tekniska utvecklingen. Om gränsen för sena aborter sänks kommer det till slut inte föreligga någon säkerhetsmarginal för att ta fram livsdugliga foster. Därmed finns en risk för att även 18-veckorsgränsen sänks. Om forskningen gällande

artificiella livmödrar går framåt kan man kanske i framtiden rädda foster från graviditetsvecka tio genom att sätta in fostret i en artificiell livmoder. Det skulle innebära att livsduglighetsgränsen skulle gå vid tio veckor. Om abortlagen ser ut som den gör idag skulle det medföra en drastisk inskränkning av kvinnors rätt till abort.

Det finns således argument för att abortlagen bör ses över. Därmed inte sagt att regeringens förslag om att införa en aborträtt i grundlagen är rätt väg att gå för att öka skyddet för kvinnors rätt till abort. Det kan framstå som ett stort steg mot ett ökat abortskydd i Sverige men det behöver inte nödvändigtvis innebära ett ökat skydd för kvinnors rätt till abort i praktiken.

Källförteckning

KÄLLOR

Tryckta källor

Offentligt tryck

Utredningsbetänkanden

SOU 1989:51 Den gravida kvinnan och fostret – två individer: Om fosterdiagnostik: Om sena aborter.

SOU 2005:90 Abort i Sverige.

Bet. 2009/10:UU15 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik.

Bet. 2010/11:UU12 Om Europarådet.

Propositioner

Prop. 1974:70 Kungl. Maj:ts proposition med förslag till abortlag, m.m.

Prop. 1981/82:97 Om hälso- och sjukvårdslag, m.m.

Prop. 1994/95:142 Fosterdiagnostik och abort.

Övrigt riksdagstryck

Mot. 2017/18:1308, Mikael Oscarsson och Tuve Skånberg (båda KD), Samvetsfrihet.

Mot. 2017/18:1625, Julia Kronlid m.fl. (SD), Sänkning av gränsen för fri abort.

Mot. 2022/23:1312, Mattias Tegnér (S), Rätten till abort.

Mot. 2023/24:1733, Joar Forsell (L), En framtid utan graviditeter.

Dir. 2004:51 Skyddet för den personliga integriteten.

Dir. 2023:83 Några frågor om grundläggande fri – och rättigheter.

Dir. 2023:89 Förändringar i abortlagstiftningen.

Europeiska unionen

Europaparlamentet

Europaparlamentets resolution av den 13 februari 2019 om bakslag för kvinnors rättigheter och jämställdhet i EU, EUT 2020 C 449/11.

Europaparlamentets resolution av den 24 juni 2021 om situationen för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i EU, inom ramen för kvinnors hälsa, EUT 2022 C 81/04.

Europaparlamentets resolution av den 7 juli 2022 om beslutet från Förenta staternas högsta domstol att upphäva aborträtten i USA och behovet av att skydda aborträtten och kvinnors hälsa i EU, EUT 2023 C 47/22.

Övrigt

Amnesty, ”*Begrepp och definitioner*”, <skola.amnesty.se/documents/211/Begrepp_och_definitioner-val-2022_pdf.pdf> (besökt 14.11.2023).

Amnesty, ”*Justyna dömd efter att ha hjälpt en kvinna få tillgång till säker abort – Kräv att domen upphävs!*”, 28 september 2023, <www.amnesty.se/agerahub/justyna-domd-efter-att-ha-hjalpt-en-kvinna-fa-tillgang-till-saker-abort/> (besökt 20.11.2023).

Amnesty, ”*Aborträtten i USA genom historien*”, 30 juni 2023, <www.amnesty.se/aktuellt/abortratten-i-usa-genom-historien/> (besökt 08.12.2023).

Barnmorskeförbundet, ”*Sexuell och Reproduktiv Hälsa och Rättigheter*”, <www.barnmorskeforbundet.se/forbundet/sexuell-reproduktiv-halsa-rattigheter/> (besökt 14.11.2023).

Bergman, Ylva ”*1960-talet: Riskera fängelse för abort i Polen*”, 28 januari 2018, Riksförbundet för sexuell upplysning, <www.rfsu.se/vad-vi-gor/i-sverige/fragor-vi-jobbar-med/ratten-till-abort/abortrattens-historia/60-talet-riskera-fangelse-for-abort-i-polen/> (besökt 20.11.2023)

Center for reproductive rights, “*Abortion Rights are Advancing Across the Globe*”, <reproductiverights.org/wp-content/uploads/2023/08/CRR_WALM_SUPPLEMENT_new-8-31-23_FINAL.pdf> (besökt 20.11.2023).

Center for Reproductive Rights, “*After Roe Fell: Abortion Laws by State*”, <reproductiverights.org/maps/abortion-laws-by-state/> (besökt 20.10.2023).

Center for Reproductive Rights, “*Roe v. Wade*”, <reproductiverights.org/roe-v-wade/> (besökt 11.12.2023).

Dahlberg, Carina, “*Hon vill ge för tidigt födda barn ett bättre liv*”, (2020), <<https://kaw.wallenberg.org/forskning/hon-vill-ge-tidigt-fodda-barn-ett-bättre-liv#:~:text=I%20dag%20kan%20mycket%20för,utvecklas%20så%20normalt%20som%20möjligt>> (besökt 25.10.2023).

Human Rights Watch, “Poland: Abortion Witch Hunt Targets Women, Doctors”, 14 september 2023, <www.hrw.org/video-photos/video/2023/09/14/poland-abortion-witch-hunt-targets-women-doctors> (besökt 30.11.2023).

Human Rights Watch, “Poland: Abortion Witch Hunt Targets Women, Doctors”, 14 september 2023, <www.hrw.org/news/2023/09/14/poland-abortion-witch-hunt-targets-women-doctors> (besökt 30.11.2023).

Illustrerad vetenskap, ”Kan barn utvecklas i en konstgjord livmoder?”, <<https://illvet.se/manniskan/kan-barn-utvecklas-i-en-konstgjord-livmoder/>> (besökt 08.11.2023.)

Joint statement by UN-Women, the Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), and the Committee on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), 29 augusti 2018, <<https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/statements-declarations-and-observations>> (besökt 24.01.2023).

Jönsson, Elin ”*Gravid kvinna dog – tusentals i protest mot polsk abortlag*”, 7 november 2021, Sveriges television, <www.svt.se/nyheter/utrikes/gravid-kvinna-dog-tusentals-i-protest-mot-polsk-abortlag> (besökt 14.11.2023).

Kristersson, Ulf ”*Nu ska rätten till abort skyddas i grundlagen*”, 9 mars 2023, Expressen, <www.expressen.se/debatt/nu-ska-ratten-till-abort--skyddas-i-grundlagen/> (besökt 07.11.2023).

Kvinna till Kvinna, ”Aborträtten då och nu i världen”, 1 maj 2023, <<https://kvinnatillkvinna.se/abotratt-da-och-nu-i-varlden/#:~:text=Mexiko%20var%20det%20första%20landet,men%20inte%20alla%20C%20europiska%20länder.>> (besökt 29.12.2023).

Lagercrantz, Hugo ”*Hur pass tidigt födda ska vi försöka rädda?*”, 8 oktober 2023, Svenska Dagbladet.

Manelius, Saara ”*En triumf – Nu är abort lagligt i Irland*”, 23 juni 2020, Amnesty, <www.amnesty.fi/sv/en-triumf-nu-ar-abort-lagligt-i-irland/> (besökt 20.11.2023).

Mulkerrins, Pearl ”Att strypa tillgången till abort riskerar kvinnors liv”, 11 juli 2022, FN, <fn.se/aktuellt/blogg/att-strypa-tillgangen-till-abort-riskerar-kvinnors-liv/> (besökt 20.11.2023).

National Health Service, ”Overview Abortion”, <<https://www.nhs.uk/conditions/abortion/>> (besökt 07.11.2023).

News Oresund, ”Danska partier oeniga om abortgräns efter ny recommendation från det Etiska rådet”, 29 september 2023, <<https://www.newsoresund.se/danska-partier-oeniga-om-abortgrans-efter-ny-rekommendation-fran-det-etiska-radet/>> (besökt 07.11.2023).

Olsson, Lova och Runblom, Karin, ”Alla partier vill utreda grundlagsskyddad aborträtt”, 6 september 2022, Sveriges Radio, <sverigesradio.se/artikel/alla-partier-vill-utreda-fragan-om-grundlagsskyddad-abortratt> (besökt 07.12.2023).

Regeringen pressmeddelande, ”Grundlagskommitté överlämnar betänkande om förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende”, <www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/03/grundlagskommitte-overlamnar-betankande-om-forstarkt-skydd-for-demokratin-och-domstolarnas-oberoende/#:~:text=För%20att%20ändra%20en%20grundlag,i%20omröstningen%20om%20en%20grundlagsändring> (besökt 17.11.2023).

Regeringen, ”Vad är mänskliga rättigheter?”, 20 mars 2018, <www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/fakta-om-manskliga-rattigheter/vad-ar-manskliga-rattigheter/> (besökt 20.11.2023).

Riksdagen, ”Så fungerar riksdagen”, <www.riksdagen.se/sv/sa-fungerar-riksdagen/riksdagens-uppgifter/beslut-lagar/> (besökt 17.11.2023).

Gemzell Danielsson, Kristina i Sjuka Fakta Podcast, ”Abort, rättighet eller mord? – Professor Kristina Gemzell Danielsson”, 7 juli 2020, Sjuka Fakta, Podplay.

Sherman, Carter, Witherspoon, Andrew, ”Abortion rights across the US: we track where laws stand in every state”, 10 november 2023, The Guardian, <<https://www.theguardian.com/us-news/ng-interactive/2023/nov/10/state-abortion-laws-us>> (besökt 08.12.2023).

Sveriges kvinnoorganisationer, ”Lunchwebinarium - Vad innebär det att grundlagsskydda aborträtten”, 28 september 2023, <sverigeskvinnoorganisationer.se/lunchwebinarium-vad-innebar-det-att-grundlagsskydda-abort-ratten/> (besökt 09.11.2023).

Svenska Dagbladet, "Macron vill säkra aborträtten", 29 oktober 2023, <<https://www.svd.se/a/BWPEVI/macron-vill-sakra-abortratten>> (besökt 20.11.2023).

Svensk Förening för Obstetrik och Gynekologi, Svenska Barnmorskeförbundet, Svenska Neonatalföreningen (2018) Handläggning av sena aborter efter v18+0.

Sveriges television, "Aborträtt kan skrivas in i franska grundlagen", 26 juni 2022, <www.svt.se/nyheter/utrikes/abortratt-kan-skrivas-in-i-franska-grundlagen> (besökt 08.12.2023).

Sundberg, Sara, "Efter ett år med ny lag: 90 procent färre lagliga aborter i Polen", 1 augusti 2022, Sveriges Radio, <sverigesradio.se/artikel/efter-ett-ar-med-ny-lag-90-procent-farre-lagliga-aborter-i-polen> (besökt 20.10.2023).

Thorell, Ellen, "Ännu ett år av attacker mot rätten till abort i USA", Amnesty, <<https://www.amnesty.se/aktuellt/annu-ett-ar-av-attacker-mot-ratten-till-abort-i-usa/#:~:text=I%20dagsläget%20har%2014%20av,av%20möjligheten%20att%20göra%20abort.>> (besökt 08.12.2023).

United Nations, "Access to safe and legal abortion: Urgent call for United States to adhere to women's rights convention, UN committee", 1 July 2022, Geneva, <www.ohchr.org/en/statements/2022/07/access-safe-and-legal-abortion-urgent-call-united-states-adhere-womens-rights> (besökt 22.11.2023).

United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General comment no. 22 on the right to sexual and reproductive health, Art. 12 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, E/C.12/GC/22, <<https://docstore.ohchr.org/Self-Services/FilesHandler.ashx?enc=4slQ6QSmlBEDzFEovL-CuW1a0Szab0oXTdImnsJZZVQfQejF41Tob4CvIjeTiAP6sGFQktiae1vIb-bOAekmaOwDOW-sUe7N8TLm%2BP3HJPzjHySkUoHMavD%2Fpyfcp3YlZg>> (besökt 24.01.2023).

United Nations Human Rights Committee, General Comment No. 36 Article 6: Right to life, International Covenant on Civil and Political Rights, CCPR/C/GC/36, <documents-dds-ny.un.org/doc/UN-DOC/GEN/G19/261/15/PDF/G1926115.pdf?OpenElement> (besökt 11.12.2023).

United Nations Human Rights Treaty Bodies, UN Treaty Body Database, <https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-8&chapter=4&clang=en#51> (besökt 15.12.2023).

United Nations, “*Information series on sexual and reproductive health and rights – Abortion*” (2020), <www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Women/WRGS/SexualHealth/INFO_Abortion_WEB.pdf> (besökt 23.11.2023).

United Nations, ”*Joint Web Statement by UN Human rights experts on Supreme Court decision to strike down Roe v. Wade*”, 24 June 2022, <www.ohchr.org/en/statements/2022/06/joint-web-statement-un-human-rights-experts-supreme-court-decision-strike-down> (besökt 22.11.2023).

UN Women Sverige, Kvinnokonventionen, <<https://www.unwomen.se/kvinnokonventionen-2/>> (besökt 15.12.2023).

Valguarnera, Filippo ”*Räcker ett hjärtslag? Abortfrågan i Texas och USA:s federala grundlag*”, Norstedts Juridik, (2021), <www.nj.se/nyheter/racker-ett-hjartslag-abortfragan-i-texas-och-usas-federala-grundlag> (besökt 05.12.2023).

World Health Organization, ”*Access to safe abortion critical for health of women and girls*”, 9 March 2022, <www.who.int/news/item/09-03-2022-access-to-safe-abortion-critical-for-health-of-women-and-girls> (besökt 08.11.2023).

Zillén, Kavot, “Sveriges markering mot den begränsade rätten och tillgången till abort i världen”, Health Law Blog Sweden, <<https://healthlawsweden.blogg.lu.se/2023/11/03/sveriges-markering-mot-den-begransade-ratten-och-tillgangen-till-abort-i-varlden/>> (besökt 29.11.2023).

1177 Vårdguiden, ”När barn föds för tidigt”, 2 december 2022, <<https://www.1177.se/Halland/barn--gravid/att-skota-ett-nyfott-barn/for-tidigt-fodda-barn/>> (besökt 29.11.2023).

Litteratur

Bygdeman, Marc i Inducerad abort, rapport nr. 78 2018. Svensk Förening för Obstetrik och Gynekologi. Elanders AB.

Derlén, Mattias & Lindholm, Johan & Naarttjärvi, Markus (2020), *Konstitutionell rätt*, Norstedts Juridik AB.

Fisher, I. David, *Mänskliga rättigheter En introduktion*, Norstedts Juridik AB, Stockholm (2023).

Hollander, Anna, & Nygren, Rolf, & Olsen, Lena, & (RED.) (2004), *Barn och Rätt*, Iustus Förlag AB, Uppsala.

Sandgren, Claes (2021), *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, Norstedts Juridik, Stockholm.

SOM-rapport nr 2022:36 Allmänhetens åsikter om politiska förslag 2021.

SOSFS 2009:15 Socialstyrelsens föreskrifter om abort.

Svensk Förening för Obstetrik och Gynekologi, *Handläggning av hotande förtidsbörd och nyfödda barn vid gränsen för viabilitet*, 2016.

StAAF, Annika & Nyström, Birgitta & Zanderin, Lars (2022), *Rätt och rättssystem. En introduktion för professionsutbildningar*, Liber AB, Stockholm.

Statens Medicinsk-Etiska Råd, Rapport 2019:1 Livstecken efter sen abort.

Statens Medicinsk-Etiska Råd, Rapport 2023:2 Kort om embryomodeller.

Westman, Per (1993), "Protection of the Unborn Child and the Rights of Parents", SvJT s. 479.

Zillén, Kavot, Slokenberga, Santa & Mattsson, Titti (2022) *Medicinsk rätt*, Norstedts Juridik AB, Stockholm.

Zillén, Kavot (2023), *Kvinnors rätt till sexuell och reproduktiv hälsa i en utmanande tid*, i *Festskrift till Elisabeth Rynning Integritet och rättssäkerhet inom och bortom den medicinska rätten*, Iustus Förlag AB, Uppsala.

World Health Organization; 2022. Abortion care guideline. Geneva. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. ISBN 978-92-4-003949-0 (print version).

Rättsfallsförteckning

Myndighetsbeslut

JO 2020/21 s. 87, dnr 7035-2017 *Uttalanden i vissa frågor om handläggningen kring sena aborter*, 2019-09-17.

IVO, Dnr 8.1–15016/2015–37.

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, Europadomstolen

A, B and C v. Ireland [GC] (25579/05) dom den 16 december 2010.

Airey v. Ireland (6289/73) dom den 9 oktober 1979.

Bensaid v. the United Kingdom (44599/98) dom den 6 februari 2001.

Boso v. Italy (50490/99) dom den 5 september 2002.

Bruggeman v. Germany (6959/75) dom den 12 juli 1977.

Evans v. The United Kingdom [GC] (6339/05) dom den 10 april 2010.

Glass v. The United Kingdom (61827/00) dom den 9 mars 2004.

Grimmark v. Sweden (43726/17) dom den 11 februari 2020.

Hassan v. the United Kingdom [GC] (29750/09) dom den 16 september 2014.

M.L. v. Poland, no. 40119/21, dom den 14 december 2023.

Odièvre v. France (42326/98) dom den 13 februari 2003.

Parillo v. Italy [GC] (46470/11) dom den 27 augusti 2015.

P. and S. v. Poland (57375/08) dom den 30 oktober 2012.

R.R. v. Poland (27617/04) dom den 26 maj 2011.

Soering v. United Kingdom (14038/88) dom den 7 juli 1989.

Tyrer v. the United Kingdom (5856/72) dom den 25 april 1978.

Tysiac v. Poland (5410/03) dom den 20 mars 2007.

Vo v. France [GC] (53924/00) dom den 8 juli 2014.

USA

U.S. Supreme Court, Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022).

U.S. Supreme Court, Dobbs v. Jackson Women's Health Organization, No. 19-1392 597 U.S. 215 (2022). Brief of European Law Professors as Amici Curiae in support of respondents, Amicus Brief.

U.S. Supreme Court, Griswold v. Connecticut, 381 U.S. 479 (1965).

U.S. Supreme Court, Roe v. Wade 410 U.S. 113 (1973).

U.S. Supreme Court, Planned Parenthood of Southeastern Pa. v. Casey, 505 U.S. 833 (1992).